

A young boy with blonde hair, wearing a green t-shirt and blue jeans, is riding a pink bicycle with blue handlebars and yellow grips on a paved path. He is smiling at the camera. In the background, a woman with short grey hair, wearing a white cardigan over a black top and black pants, is walking. To her left, another child is walking. The path is lined with green trees and bushes. A silver pole is visible on the right side of the path.

Programma ChristenUnie Dantumadiel 2022

Romte foar de mienskip

Inleiding

Christenunie Dantumadiel, “romte foar de mienskip”

Dit verkiezingsprogramma 2022-2026 van de ChristenUnie Dantumadiel is unaniem door de ledenvergadering vastgesteld. Het thema van dit programma “romte foar de mienskip” is gekozen vanwege de steeds groter wordende kloof tussen inwoners en overheid.

Afgelopen periode heeft Christenunie Dantumadiel zich sterk gemaakt om in gesprek te gaan met inwoners en organisaties en hen meer te betrekken bij beleid en projecten zoals de woonvisie, duurzaamheidsbeleid, Campus Damwald, Botkepark en Mounetilleterrein. Ook de Dorpsontwikkeling maatschappijen zijn een goed voorbeeld van ruimte voor inwoners. Christenunie heeft daar met de huidige coalitiepartners goede afspraken over kunnen maken. Het programma “Sko ris oan” is daar ook een voorbeeld van waarbij het college in de dorpen, op straat of bijvoorbeeld aan ontbijttafel, mensen gelegenheid gaf om met hen in gesprek te gaan. Ondanks corona was dit zeer geslaagd. Maar het kan nog beter vindt de Christenunie Dantumadiel. Inwoners weten precies wat zij willen en hebben een overheid nodig die naast hen staat en meebeweegt. De gemeente is er voor de inwoners en niet andersom.

Kracht van de samenleving

Veel mensen hebben vaak goede ideeën, hoe bijvoorbeeld de openbare ruimte toegankelijker, veiliger en aantrekkelijker gemaakt kan worden of waar gebouwd kan worden. Christenunie wil meer ruimte bieden aan inwoners en dorpen om zelf plannen te ontwikkelen en vorm te geven aan de eigen omgeving. Gemeente is dan meer faciliterend en adviserend betrokken. De nieuwe omgevingswet biedt hier ook ruimte voor. Belangrijk daarbij is dat we samen extra aandacht houden voor mensen die minder goed kunnen meekomen. Iedereen doet mee!

Christelijke politiek

Godsdienstvrijheid en keuzevrijheid is een groot goed. Christenunie Dantumadiel wil zich inzetten om deze vrijheden waar mogelijk te borgen. Maar we leven hier niet alleen. Het houdt ook in dat we een ander dezelfde vrijheid gunnen om andere keuzes te maken. Ook al willen we natuurlijk graag dat iedereen de vrijheid van het christelijk geloof zou mogen vinden. Jezus gaf Zijn eigen leven op voor het behoud van de ander. Hij vraagt ons om Hem te volgen.

Toekomst vol van hoop

Dit programma bevat veel doelstellingen. We hopen daar zoveel mogelijk van te mogen realiseren maar we weten natuurlijk niet wat er allemaal op ons af zal komen. Wel weten we ons afhankelijk van onze Heere en Heiland die over alles regeert. “Als de Heere het huis niet bouwt, tevergeefs werken de bouwlieden daaraan”. Hij hoort de gebeden en heeft beloofd dat Hij zal zorgen als we het in Zijn handen leggen.

U geeft een toekomst vol van hoop
Dat heeft u aan ons beloofd.
Niemand anders U alleen,
Leidt ons door het leven heen.

Deo Volente!

Gerben Wiersma (Lijsttrekker)

Een samenleving met toekomst

Nog steeds voelen we de gevolgen van de coronacrisis. Veel inwoners ervaren nog dagelijks de fysieke impact van COVID-19. Economisch zijn er grote klappen gevallen en de maatregelen hebben bij jong en oud sociale en psychologische sporen achtergelaten. Tegenstellingen en verschillen in de samenleving zijn toegenomen. We konden elkaar niet ontmoeten en elkaars mening nuanceren. Ook in Dantumadiel is er teleurstelling in de samenleving en in de overheid. Mensen voelen zich niet begrepen, niet gezien en soms zelfs helemaal klemgezet.

De ChristenUnie is zich van deze dingen bewust en ziet dat de manier waarop we met elkaar de samenleving vorm geven ter discussie staat.

Gelukkig hebben we ook gezien dat als het erop aankomt we in Dantumadiel oog voor elkaar hebben. Dat we in staat zijn om elkaar op creatieve manieren te vinden en elkaar te helpen.

Wij zijn ervan overtuigd dat het meer dan ooit belangrijk is om te geloven in en te werken aan een samenleving waar het niet meer gaat om 'ik' maar steeds meer om 'wij'.

Daarom gaan wij met dit programma van hoop de komende verkiezingen in.

Ondanks de grote financiële uitdagingen presenteren wij ons verkiezingsprogramma vol plannen voor Dantumadiel die laten zien dat de ChristenUnie wil bouwen aan een samenleving waarin aandacht is voor wat echt telt: Wij investeren in zorg voor elkaar, in een overheid die in dienst staat van de inwoners van Dantumadiel, in een duurzame economie en in keuzes die goed zijn voor Gods schepping.

Heel de Schrift is door God ingegeven en is nuttig om daarmee te onderwijzen, te weerleggen, te verbeteren en op te voeden in de rechtvaardigheid, opdat de mens die God toebehoort, volmaakt zou zijn, tot elk goed werk volkomen toegerust. (2 Timotheüs 3:16,17)

Bij het zoeken naar antwoorden op de uitdagingen van deze tijd laten wij ons als christelijke partij leiden door de Bijbel.

In de Bijbel gaat het naast het verlossingswerk van Christus ook over mensen, over samenleven en over de overheid. De Bijbel heeft een bevrijdende boodschap die hoop geeft. Wij geloven daarom dat christelijke uitgangspunten in de politiek relevant zijn voor de gemeente Dantumadiel.

De politici van de ChristenUnie maken deel uit van een beweging van maatschappelijk betrokken christenen die op tal van plekken in de samenleving hun geloof een stem geven. Die bereid zijn verantwoordelijkheid te nemen en samen te werken voor een betere samenleving.

Wij beseffen heel goed dat de overheid niet alle vraagstukken gaat oplossen. De samenleving is niet maakbaar. Maar de overheid is er volgens de ChristenUnie wel om het zwakke te beschermen en het sterke te reguleren. En de overheid beschermt de ruimte waarbinnen mensen vrede kunnen stichten.

De ChristenUnie is een landelijke, christelijke netwerkpartij. Dat biedt stabiliteit. Onze lokale standpunten zijn niet zomaar opgeschreven maar gebaseerd op onze christelijke uitgangspunten. Tegelijk biedt het feit dat de ChristenUnie actief is op alle niveaus van het openbaar bestuur uitstekende mogelijkheden om af te stemmen en om lokale zaken provinciaal of landelijk aan de orde te stellen (en andersom).

Van christenen voor alle mensen

De ChristenUnie is een partij *van christenen voor* alle mensen. Wij willen iets uitstralen en doorgeven van de liefde die God heeft voor deze wereld, voor Nederland, voor Dantumadiel. Doe met ons mee!

Inhoudsopgave

Inleiding.....	1
Een samenleving met toekomst	3
<i>Van christenen voor alle mensen</i>	4
Inhoudsopgave	5
Hoofdstuk 1 Betrouwbare overheid.....	7
1.1 Vertrouwen.....	7
1.3 De gemeente, dat zijn we samen	8
1.4 Financiën.....	12
Hoofdstuk 2 Veiligheid.....	14
2.1 Een veilige samenleving.....	14
2.2 Drugs en drank	15
2.4 Mensenhandel en uitbuiting	Error! Bookmark not defined.
2.6 Ondernijning: verwevenheid tussen boven- en onderwereld	16
2.7 Veiligheid, kindermishandeling en huiselijk geweld	17
Hoofdstuk 3 Energie, klimaat en milieu.....	18
3.1 Betaalbare en klimaatvriendelijke energie en warmte.....	18
3.2 Klimaatadaptatie en Natuurbeleid	20
Hoofdstuk 4 Zorg	22
4.1 Volksgezondheid	22
4.2 Zorg voor inwoners in kwetsbare situaties.....	22
4.3 Mantelzorgers	23
4.4 Vrijwilligers	24
4.5 Iedereen telt mee en doet mee	24
4.6 Langer zelfstandig	24
4.7 Ouderen	25
4.9 Opvangvoorzieningen	Error! Bookmark not defined.
4.10 Zorg voor vluchtelingen	25
Hoofdstuk 5 Gezin, jeugd en onderwijs.....	27
5.1 Ondersteuning van kinderen en jongeren.....	27
5.2 Onderwijs	29
Hoofdstuk 6 Economie	32

6.1 Duurzame werkgelegenheid	32
6.2 Werken en rusten	33
6.3 Recreatie en toerisme.....	34
6.4 Bloeiende binnensteden.....	34
6.6 Gezonde agrarische sector	34
Hoofdstuk 7 Meedoen op de arbeidsmarkt.....	36
7.1 Aan het werk	36
7.2 Armoede en preventie	38
Hoofdstuk 8 Wonen en ruimte.....	40
8.1 Wonen	40
8.2 Ruimte	43
Hoofdstuk 9 Mobiliteit	45
9.1 Voetgangers	45
9.2 Fiets.....	45
9.3 Openbaar vervoer	46
9.4 Parkeren	46
9.5 Verkeersveiligheid	46
Hoofdstuk 10 Kunst, cultuur en sport.....	47
10.1 Kunst en cultuur.....	47
10.2 Sport.....	48

Hoofdstuk 1 **Betrouwbare overheid**

Waar staat de ChristenUnie voor?

Onze gemeente Dantumadiel vormt pas een echte samenleving als mensen elkaar zien en helpen, verbinding zoeken en over verschillen praten. Dat is het principe waarop onze democratische rechtstaat is gebouwd. We kunnen alleen vredig samenleven als we – ondanks alle verschillen – onze basiswaarden op handen én in onze harten dragen.

Bij de ChristenUnie staat de samenleving centraal. Een samenleving die het werk is van inwoners en maatschappelijke verbanden samen.

De gemeente heeft vooral als taak de samenleving te versterken en staat daarom naast mensen. Om te wijzen op de eigen verantwoordelijkheid maar ook om mee te denken, te stimuleren en te ondersteunen waar dat nodig is. De menselijk maat, dát past bij de ChristenUnie, dát past bij Dantumadiel. In het leven van alledag in ons werk, in ons gezin en in de zorg van de gemeente voor de inwoners.

Dit vraagt om maatwerk: de een heeft die ondersteuning sneller nodig dan de ander. En voor mensen die het echt niet zelf of samen met anderen kunnen, biedt de overheid een vangnet. Inwoners moeten een beroep kunnen doen op de overheid als hun vrijheid, gezondheid, veiligheid of bestaanszekerheid in het geding is. Om die reden is het goed dat de overheid ook grenzen aangeeft, handhaaft, normeert en kadert.

De gemeente neemt de verantwoordelijkheid van de maatschappelijke verbanden in Dantumadiel niet over. Maar zij beschermt wel hun ruimte om hun verantwoordelijkheid te kunnen nemen en ondersteunt hen daarbij.

1.1 Vertrouwen

Wij zijn ervan overtuigd dat goed bestuur en sterk moreel en integer leiderschap de basis vormen voor een bloeiende samenleving. Net zo belangrijk is een samenleving die zich realiseert dat een overheid niet alles kan oplossen en zelf ook verantwoordelijkheid neemt.

De ChristenUnie zet in haar werk in de gemeenteraad in op luisteren en samenwerken. Het wel of niet deelnemen in een coalitie is daarbij niet doorslaggevend. Het innemen van standpunten in de raad wordt primair bepaald door de uitgangspunten van de partij, die o.a. zijn vastgelegd in ons verkiezingsprogramma. Als fractie willen we betrouwbaar en constructief bekend staan in Dantumadiel. Vrede en recht vinden we niet alleen in woorden maar ook in onze houding en in ons handelen. De ChristenUnie wil zich daarin laten leiden door wat de Heer van mensen vraagt: Niet anders dan recht te doen, trouw te betrachten en nederig de weg te gaan met je God. (Micha 6:8)

De ChristenUnie wil bijdragen aan het bouwen aan vertrouwen door:

- Open, herkenbaar, benaderbaar en betrokken aanwezig te zijn in Dantumadiel
- In te zetten op goede relaties met inwoners.
- Eerlijk te zijn en geen beloftes te doen die niet zijn na te komen.

- ⊕ Er voor te zorgen dat politieke processen zoveel mogelijk in de openbaarheid plaatsvinden.
- ⊕ Te streven naar een coalitieakkoord met duidelijke afspraken maar met ook voldoende ruimte voor alle partijen om invloed op het beleid uit te oefenen.
- ⊕ De bereikbaarheid en dienstverlening van de gemeente hoge prioriteit te geven.
- ⊕ Het onderwerp integriteit continu aandacht te geven door:
 - Raad en college beleggen elke twee jaar een bijeenkomst over integriteit, zodat dilemma's regelmatig besproken worden.
 - De burgemeester is hoeder van de integriteit en daarmee ook vertrouwenspersoon voor raad en college. De burgemeester stelt een tweede vertrouwenspersoon aan, waarbij ervoor wordt gezorgd dat er altijd een man en een vrouw vertrouwenspersoon zijn.

1.3 De gemeente, dat zijn we samen

De ChristenUnie wil dat inwoners in Dantumadiel zoveel mogelijk zelf verantwoordelijkheid nemen voor het eigen handelen en - samen met anderen en de overheid - de zorg voor de samenleving oppakken. Samen zoeken hoe we de kracht van de samenleving kunnen aanspreken om te werken aan gerechtigheid.

De gemeente moet op haar beurt dan wel open staan voor initiatieven van inwoners, maar ook voor initiatieven van instellingen, verenigingen, bedrijven en kerken. Vooral als die het algemeen belang op het oog hebben. Hierbij past een overheid die meedenkt, participeert, drempels verlaagt en faciliteert. De ChristenUnie stimuleert dat inwoners zichzelf organiseren in bijv. coöperaties en daarmee verantwoordelijkheden op zich nemen op het gebied van duurzaamheid, zorg, lokale economie of wijkbeheer. Meer verantwoordelijkheid van inwoners vraagt om minder regels van de gemeente, om minder administratieve lasten en bureaucratie. Kortom, om een college en raad die durven los te laten.

Afgelopen periode zijn op initiatief van de ChristenUnie Dantumadiel verdere stappen gezet met de coalitiepartijen om inwoners meer te betrekken bij ontwikkelen van beleid en projecten. Het project "Sko ris oan" is hier een voorbeeld van waarbij het college inwoners opzoekt en in gesprek gaat. Maar ook bijvoorbeeld de nieuwe Campus Damwâld, inrichting Botkepark ontwikkeling nieuwbouwkavels Mounetilleterrein en Prikkebosk en de Dorpsontwikkelingsmaatschappijen. De ChristenUnie wil verder inzetten op ruimte bieden aan inwoners om invloed te hebben op beleid en projecten, via platforms, dorpenrondes, inloopavonden en spreekuren voorafgaande aan beleidsvorming. Inwonersinitiatieven willen we ruimhartig verwelkomen en inwonerparticipatie stimuleren wij omdat we ervan overtuigd zijn dat het goed is gebruik te maken van de kennis en ervaring van onze inwoners. Wel letten we erop dat de gemeenteraad vanaf het begin heel duidelijk is over het samenspel en de ruimte die er is voor participatie. Dat steekt nauw. Aan de ene kant niet pas het gesprek aangaan als keuzes al gemaakt zijn maar ook geen ongecontroleerde inwonerparticipatie. Dat vraagt om duidelijke financiële en technische kaders.

- ⊕ In Dantumadiel gaan we, vanuit vertrouwen, actief werk maken van 'right to challenge' (uitdaagrecht). Het recht om als bewoners de gemeente uit te dagen en aan te geven dat je, bijvoorbeeld als buurt of als dorp een voorziening zelf in stand wilt en kunt houden.

- + We willen inloopspreekuren, dorpenrondes en klankbordgroepen organiseren om inwoners de gelegenheid te geven invloed uit te oefenen op beleid en plannen.
- + De ChristenUnie wil dat continue burgerparticipatie en overheidsparticipatie een vanzelfsprekende en grote plaats inneemt bij de (invoering van de) Omgevingswet.

Inwonerpeilingen, experimenten met nieuwe vormen van vertegenwoordiging en andere manieren om inwoners te betrekken bij de besluitvorming moeten aanvullend zijn op het mandaat dat via de verkiezingen door de inwoners is gegeven. Juist bij belangentegenstellingen is het de gemeenteraad, die als hoeder van het algemeen belang, knopen doorhakt. Het lokaal bestuur blijft eindverantwoordelijk.

Betrekken van jongeren

Democratie is geen statisch begrip, maar een werkwoord. Daarom wil de ChristenUnie zich inzetten om inwoners en dus ook de jongeren in Dantumadiel te betrekken bij de lokale democratie. Wij vinden dat nodig omdat door samen te praten over de uitdagingen in onze gemeente, we met elkaar tot gedragen oplossingen kunnen komen.

- + In Dantumadiel wil de ChristenUnie zich actief inzetten om de inspraak van jongeren te verbeteren. De beslissingen die wij nu nemen, gaan over hun toekomst.
- + Plannen van de gemeente moeten ook getoetst op de gevolgen voor jongeren. (generatiecheck)
- + We willen dat de burgemeester van onze gemeente de 18-jarigen bij verkiezingen via een brief persoonlijk uitnodigt om voor de eerste keer hun stem uit te brengen.
- + In Dantumadiel richten we een jongerenraad in .
- + Dantumadiel zorgt er voor dat alle leerlingen uit de groepen 6-8 van de basisscholen uit de gemeente zicht krijgen op wat de gemeenteraad doet, bijvoorbeeld door het organiseren van gastlessen over/vanuit de gemeentepolitiek.

Discriminatie en racisme

Ook de lokale overheid heeft de roeping om recht te doen. Elke inwoner van Dantumadiel heeft recht op een rechtvaardige behandeling, onafhankelijk van geslacht, afkomst, handicap of andere status. Discriminatie en racisme doen afbreuk aan die gelijkwaardigheid en vrijheid. Het bestrijden ervan kan niet door de politiek of de gemeente alleen. De hele samenleving speelt een rol.

- + Het anti-discriminatieloket voor onze gemeente is goed vindbaar en bereikbaar. En met de signalen over ongelijke behandeling, discriminatie, racisme wordt aantoonbaar wat gedaan.
- + De gemeente besteedt structureel aandacht aan racisme en discriminatie, in ieder geval door als lokale overheid met de samenleving in gesprek te gaan. Specifiek moet hierbij aandacht zijn voor jongeren.
- + Medewerkers binnen de gemeentelijke organisatie moeten over voldoende kennis en vaardigheden op het gebied van onbewuste vooroordelen, discriminatie, antisemitisme en racisme beschikken. Daarom volgen zij een training die bijdraagt aan intercultureel vakmanschap.
- + De ambtelijke organisatie in Dantumadiel weerspiegelt onze samenleving. Daarom zorgt de gemeente ook voor intern diversiteitsbeleid.

Smart Cities en digitalisering

Ontmoeting tussen inwoners en overheid vindt op veel verschillende manieren plaats. Dat kan fysiek, maar Nederland digitaliseert snel. Door de coronacrisis is dit proces behoorlijk versneld. Ook zien we dat traditionele vraagstukken op gebied van veiligheid, gezondheid, zorg, en in de fysieke leefomgeving steeds meer ondersteund worden door digitale middelen zoals camera's, digitale platforms, zelfhulp op afstand, en data-analyse.

In onze gemeente telt ieder mee, en daarom wil de ChristenUnie dat onze dienstverlening en gemeentelijke projecten aansluiten bij iedere inwoner. Toch dreigen er mensen digitaal de aansluiting te missen en wordt kans-ongelijkheid vergroot. Inwoners moeten daarom geholpen worden om digitaal vaardig te zijn. Digitaalhuizen zoals in De Westereen spelen daarbij een belangrijke rol. In deze digitale ontwikkeling moet onze gemeente het risico van verkeerd gebruik minimaliseren. Dit vraagt om een sterke aanpak die zorgt voor de beveiliging van onze gegevens, de aanpak van digitale criminaliteit, en de borging van onze privacy. De ChristenUnie vindt het belangrijk dat we erop kunnen vertrouwen dat onze gegevens in goede handen zijn.

- ⊕ Bij ontwikkelingen van deze technologieën staat niet alleen het welzijn van de individuele burger maar ook de bloei van de samenleving als geheel centraal.
- ⊕ De ChristenUnie wil in Dantumadiel een digitale aanpak, aansluitend bij de landelijke Smart City aanpak, waarin inwoners, bedrijven, scholen, maatschappelijke instellingen en de gemeente samen de regionale samenleving sterker maken, technologische innovaties implementeren, en deze toegankelijk maken voor elke inwoner.
- ⊕ Digitaalhuisplus constructie in De Westereen willen we verder uitbreiden naar Damwâld en Feanwâlden waarbij samenwerking met scholen en het sociaal domein van de gemeente wordt gezocht.
- ⊕ Ontwikkelingen zoals PGO (Persoonlijke Gezondheids Omgeving) Hub en project Thus van kennislandNOF worden ondersteund en waar mogelijk gefaciliteerd. Hier kunnen inwoners geholpen worden om nieuwe (digitale) ontwikkelingen op het gebied van gezondheid en welzijn beter te kunnen toepassen en gebruiken.

Privacy

Voor een goede vervulling van de wettelijke taken en verplichtingen heeft de gemeente de beschikking over veel gevoelige persoonsgegevens. Het koppelen van gegevens is nodig om snel de juiste zorg te kunnen leveren. Onduidelijke privacyregels leiden ertoe dat zorgverleners de veilige kant kiezen en daarmee goede hulpverlening in de weg staan.

Voor het vertrouwen in de overheid is het tegelijk van het grootste belang dat zorgvuldig met deze gegevens wordt omgegaan. Inwoners hebben daar recht op, ze moeten daarom goed geïnformeerd zijn over wat er met hun gegevens gebeurt. Alle medewerkers van onze gemeente weten hoe ze met persoonsgegevens om moeten gaan.

Niet de angst voor boetes, maar een intrinsieke motivatie om zorgvuldig om te gaan met persoonsgegevens moet de basis vormen voor het voldoen aan privacywetgeving.

Communicatie

Voor veel mensen wordt de samenleving complex. Veel mensen vinden het vaak ingewikkeld om op tijd de juiste informatie te vinden of om bij de overheid aan te kloppen voor hulp. De ChristenUnie wil dat de gemeente Dantumadiel haar regels zo simpel mogelijk houdt.

- + De gemeente communiceert zo duidelijk en eenvoudig mogelijk met inwoners. Hiervoor wil de ChristenUnie dat het project "Direct Duidelijk" verder wordt geïmplementeerd in de ambtelijke organisatie en bij alle betrokken ambtenaren onder de aandacht wordt gebracht. Waar nodig worden trainingen gegeven.
- + In Dantumadiel kunnen inwoners, naast de digitale weg, altijd bij een fysiek loket of door middel van huisbezoek met hun vragen bij de gemeente terecht.

Onze dorpen
Dorpen als lokale gemeenschap
De ChristenUnie waardeert dorpen en buurten als lokale gemeenschap en hecht aan het eigene en de vitaliteit van de lokale gemeenschap. De gemeente moet alle mogelijkheden benutten om bewoners van dorpen te betrekken bij zaken die hen raken. Voor een betrokken dorpenbeleid kiest de ChristenUnie voor het inzetten van meitinkers en mienskipwurkers. Dit zijn mensen die met beide benen in de dorpsamenleving staan en een makkelijke toegang hebben tot ambtenaren, raadsleden en wethouders. De ChristenUnie wil dorpen meer eigen verantwoordelijkheid geven ondersteund met eigen budgetten. De kracht van de dorpen is daarbij uitgangspunt. Verenigingen/coöperaties zoals dorpsbelangen en dorpsontwikkelingsmaatschappijen (DOM's) worden gefaciliteerd om hun belangenvertegenwoordigende rol te kunnen vervullen. Voor een degelijk dorpenbeleid is het noodzakelijk beleidsvrijheid te geven om projecten slagvaardig te kunnen aanpakken. College van B&W onderhouden structureel overleg met de Dorpsbelangen en DOM's over de voortgang en nieuwe ontwikkelingen.

Uitgangspunten:

- + Alle ruimte voor inwoners die verantwoordelijkheden op zich nemen (bijv. in coöperaties) op het gebied van bijvoorbeeld duurzaamheid, energie, zorg, lokale economie, gebouwenbeheer of wijkbeheer. Hierbij worden heldere procesafspraken en duidelijke kaders vastgelegd.
- + Indieners van burgerinitiatieven kunnen terecht bij een eenvoudig loket en via meitinkers in de dorpen en de Dorpencoördinator.
- + Dorpen krijgen meer eigen mogelijkheden om keuzes te maken die passen bij de buurten en zo mogelijk ook eigen budgetten via Dorpsbelangen en Dorpsontwikkelingsmaatschappijen.
- + Vroegtijdig open en eerlijk inwoners betrekken bij beleidskeuzes en/of grote ontwikkelingen.
- + Meer vertrouwen, minder regels: Elk jaar komt het college met voorstellen voor regels die geschrapt, vereenvoudigd of samengevoegd kunnen worden.
- + De gemeente gebruikt bij schriftelijke communicatie met inwoners eenvoudig Nederlands. (taalniveau B1)

Gemeentelijke samenwerking

Gemeenteraad van Dantumadiel heeft afgelopen jaren meerdere keren besloten om zelfstandig te blijven. De eindeloze herindelingsdiscussie is naast geldverslindend ook zeer tijdrovend geweest en er liggen veel belangrijker opgaven die deze aandacht verdienen. Op dit moment ligt er een heldere visie van de gemeenteraad die richting geeft aan de toekomst van Dantumadiel in de vorm van een moderne "netwerkgemeente". Deze visie is voor de ChristenUnie uitgangspunt voor het verder

versterken en ontwikkelen van de zelfstandige positie van Dantumadiel. Hierbij blijft samenwerking met (buur)gemeenten noodzakelijk en wenselijk.

Bestuurlijke samenwerkingsverbanden zoals gemeenschappelijke regelingen (WGR) vragen een actieve en kritische houding. Extra belangrijk nu er steeds meer samenwerkingsverbanden ontstaan waarvoor er helemaal geen vastgestelde regels zijn (bijvoorbeeld Regionale Energie Strategie). Het is daarom belangrijk dat de raad van Dantumadiel zicht en controle houdt op besluiten die een WGR of een ander samenwerkingsverband neemt.

- ⊕ ChristenUnie kiest voor het versterken en verder ontwikkelen van de zelfstandige positie van Dantumadiel met een slanke, doelgerichte en overzichtelijke ambtelijke organisatie. Hierbij is samenwerking met andere (buur)gemeenten noodzakelijk.
- ⊕ Samenwerking met andere gemeenten wordt gezocht op basis van inhoud, kwaliteit, kosten, draagvlak, herkenbaarheid en meerwaarde voor de regionale kracht/uitstraling.
- ⊕ De ChristenUnie steunt (het wettelijk mogelijk maken van) initiatieven die kaderstelling en controle rondom samenwerkingsverbanden versterken.
- ⊕ De raad maakt afspraken over hoe WGR-en en andere samenwerkingsverbanden vanuit de raad worden gevoed en gecontroleerd.

1.4 Financiën

Van de gemeente verwachten wij dat zij een betrouwbare, goede rentmeester is van de beschikbare middelen. Het gaat om gemeenschapsgelden, die hetzij via de afdracht van de Rijksoverheid, hetzij via de gemeentelijke belastingen zoals de Onroerende Zaak Belasting (OZB), door onze inwoners zijn opgebracht.

Afgelopen jaren heeft de gemeente Dantumadiel grote financiële tegenvallers te verwerken gekregen waardoor de algemene reserve tot ruim 2 miljoen onder nul daalde. De ChristenUnie heeft als coalitiepartij hard meegewerkt om het huishoudboekje op orde te krijgen. De algemene reserve is inmiddels weer boven het benodigd weerstandsvermogen en bedraagt ruim 6 miljoen. Deze opgaande lijn zal in de komende jaren doorgezet moeten worden om tot een gezonde solvabiliteit te komen die berekend is op 8 miljoen.

Ondanks de extra bijdrage van de Rijksoverheid is er nog steeds een groot tekort in het sociaal domein waardoor er een grote druk ligt op het financieel beleid. Dat betekent dat, naast het uitgangspunt dat gemeenten voldoende geld van het Rijk moeten ontvangen om hun taken goed te kunnen uitvoeren, Dantumadiel de komende periode uitgaven en inkomsten verder in evenwicht moet brengen. De ChristenUnie dringt aan op efficiënt financieel beleid en het goed in beeld hebben en beheersen van risico's.

Publieke middelen zijn per definitie schaars; er zijn altijd meer wensen dan er geld beschikbaar is. De gemeenteraad moet zorgvuldig de verschillende wensen, noden en belangen kunnen afwegen. Bij bezuinigingen wil de ChristenUnie de posten die te maken hebben met de nood van individuele inwoners, zorg, veiligheid, beheer en onderhoud van bestaande voorzieningen zo veel mogelijk ontzien. Uiteraard moet er voor mensen met weinig financiële draagkracht, maatwerk mogelijk zijn.

- ⊕ De afgelopen periode kenmerkte zich door grote financiële tekorten (o.a. op jeugdzorg en WMO). Wij dringen er zo nodig via de Vereniging Nederlandse Gemeenten of anderszins bij

de Rijksoverheid op aan om gemeenten een passende vergoeding te geven voor de taken die moeten worden uitgevoerd.

- + Misbruik van voorzieningen moet worden voorkomen en als dit wel gebeurt is een actieve aanpak nodig. Tegelijk verlangen we van onze gemeente dat deze naast mensen staat en maatwerk levert.
- + Spaarzaamheid en een behoudende financiële koers zijn leidend maar dan ook zakelijk en ondernemend.
- + Bij gezond financieel beleid horen voldoende reserves om calamiteiten te kunnen opvangen. Structurele uitgaven moeten met structurele middelen begroot worden en dus niet met incidentele meevallers.
- + Zorg voor elkaar en zeker voor onze kwetsbare medemensen staat voorop bij het maken van financiële en beleidsmatige afwegingen.
- + De lokale belastingdruk stijgt in principe niet meer dan de inflatiecorrectie.
- + De dienstverlening van de gemeente (heffingen en leges) is zoveel mogelijk kostendekkend.
- + Het sociaal domein wordt realistisch begroot.

Hoofdstuk 2 Veiligheid

Waar staat de ChristenUnie voor?

Als inwoner van Dantumadiel wilt u veilig kunnen leven. De overheid heeft de plicht om inwoners te beschermen en criminaliteit te bestrijden. Maar de ChristenUnie vindt ook dat de vrijheden waar we in onze gemeente van mogen genieten, samengaan met verantwoordelijkheden. Naast de wettelijke taak van de overheid zien wij een grote rol voor de samenleving. Juist ook als het gaat om veiligheid. Elke buurt of wijk heeft een eigen aanpak nodig en inwoners moeten betrokken zijn bij het opstellen daarvan. Juist inwoners, winkeliers, scholen, politie en woningcorporaties dragen bij aan goede buurten. Dat zijn buurten waarin jongeren veilig naar school gaan en kinderen ruimte hebben om te spelen, waarin ouderen zonder zorg over straat kunnen, actief kunnen zijn en nog voluit van het leven kunnen genieten. Kortom, daar waar het op alle momenten van de dag voor iedereen veilig is om binnen en buiten te zijn.

Veiligheid gaat over meer dan alleen het beschermd worden tegen geweld. Een schone en nette buurt zorgt bij veel bewoners al voor een veel veiliger indruk dan wanneer een buurt of straat er verwaarloosd uitziet. De ChristenUnie wil zich er dan ook voor inzetten dat de openbare ruimte in Dantumadiel er netjes en verzorgd uitziet.

2.1 Een veilige samenleving

Ook bij de aanpak van veiligheidsproblemen toont de ChristenUnie haar hart voor de samenleving. Hard waar het moet, zacht waar het kan. De ChristenUnie heeft aandacht voor slachtoffers en hun omgeving en stimuleert een effectieve, op herstel gerichte, aanpak van daders.

De gemeente Dantumadiel heeft een integraal veiligheidsbeleid vastgesteld. Betrokkenheid van inwoners en organisaties is van groot belang bij de analyse van veiligheidsproblemen en bij het stellen van prioriteiten bij de oplossing daarvan.

Minstens één keer per jaar moet er overleg zijn tussen gemeenteraad, burgemeester, politie en openbaar ministerie waarin gesproken wordt over resultaten. Daarbij wordt ook verslag gedaan van de inzet van mensen en middelen, onderlinge samenwerking, aanrijdtijden e.d. van politie, brandweer en ambulances. De gemeenteraad moet een stevige vinger aan de pols houden bij beleid dat naar de veiligheidsregio's is verplaatst.

Inwoners worden, als oren en ogen van de politie, actief betrokken bij de veiligheid op straat, in de wijk en in huis. Dit kan door de inzet van Burgernet en van internet, zoals appgroepen in de wijk. Cameratoezicht is een prima middel, maar de ChristenUnie wil het beperkt (proportioneel) toepassen en inbedden in goede wetgeving (privacy) en in een goede cyclus van beleid, uitvoering en evaluatie.

De ChristenUnie stimuleert dat inwoners van Dantumadiel gemakkelijk melding kunnen maken van overlast en van crimineel gedrag, waarbij de politie contact legt met de melder over de resultaten. De mogelijkheid van het anoniem aangifte doen, biedt inwoners in sommige gevallen veiligheid, maar is nog onvoldoende bekend. De ChristenUnie vraagt om voorlichting over deze mogelijkheid.

De ChristenUnie hecht aan de rol van de wijkagent als aanspreekpunt voor inwoners in de wijk en zijn coördinerende taak naar andere agenten en de gemeente toe om problemen in de wijk concreet aan te pakken. Dit geldt ook voor de rol van de jeugdboa's. Die zijn onmisbaar bij het oplossen van

overlast door jongeren. Jeugdboa's zijn specifiek getraind om groepen jongeren te benaderen, signalen op te vangen en een vertrouwensband op te bouwen.

- + Er wordt ingezet op extra zichtbaarheid van de wijkagent
- + Er worden jeugdboa's ingezet met betrekking tot jeugdproblematiek in de dorpen en wijken die samenwerken met jeugdboa's in de regio.
- + Inwoners worden betrokken bij het uitvoeren van het veiligheidsplan en de prioriteiten.
- + De burgemeester zorgt voor lage drempels voor het doen van (anoniem) aangifte en voor goede terugkoppeling door de politie.
- + In wijken waar groepen jongeren (georganiseerd) overlast veroorzaken, wordt een groepsaankpak opgesteld in overleg met het Veiligheidshuis. Harde kern en meelopers worden geïdentificeerd en ouders en netwerken betrokken om de overlast terug te dringen.
- + Betrek inwoners bij veiligheid in hun directe omgeving d.m.v. Burgernet, en Buurtpreventie Apps.
- + Er is in Dantumadiel ruimte voor organisaties als Stichting Exodus die opvang en ondersteuning bieden aan (ex-)gedetineerden.

2.2 Drugs en drank

Mensen zijn geschapen door God. Het kan niet de bedoeling zijn dat zij door drugs, drank, of verslaving zichzelf, hun vrijheid en waardigheid kwijt raken.

De ChristenUnie wil het gebruik van drugs actief tegengaan en streng optreden bij overlast. Signalen uit de buurt moeten hierbij zwaar wegen.

De ChristenUnie is tegen het zelf telen van wiet door gemeenten en is zeer kritisch over experimenten hiermee. Wiet is en blijft een verboden middel. Door het wietgebruik tegelijkertijd wel te gedogen geeft de overheid een dubbele boodschap af. Daarnaast ontstaat daardoor een aantrekkende werking op criminelen vanuit buitenland die hier de "zaakjes" regelen.

Tegen illegale hennepkwekerijen wordt hard opgetreden. Growshops worden verboden.

De gemeente Dantumadiel moet meer doen tegen het toenemende gebruik en de groeiende acceptatie van synthetische drugs. Het mag niet zo zijn dat zelfs kinderen het gebruik van een pilletje normaal vinden.

Het dumpen van drugsafval levert enorme milieuschade op en gaat gepaard met illegaliteit en criminaliteit.

De handhaving van de Drank- en Horecawet vraagt om voldoende beschikbare en goed geschoolde handhavers. De ChristenUnie is voor extra alertheid op de handhaving van leeftijdsgrenzen. De strijd tegen drankmisbruik voert de gemeente samen met scholen, ouders, kerken, verslavingszorg, horeca, politie, sportverenigingen en andere betrokkenen.

Sluitingstijden van horeca is lokaal maatwerk. Belangrijk daarbij is een totaalpakket aan afspraken met horeca, politie, hulpverlening en omwonenden.

- + De gemeente organiseert (zo nodig samen met andere gemeenten) voldoende toezichtcapaciteit voor de Drank- en Horecawet. De gemeente gebruikt hiervoor regelmatig mystery guests.

- + *Happy hours* in de horeca en reclamestunts voor alcoholische dranken worden via convenanten of via de APV aan banden gelegd.
- + De gemeente Dantumadiel voert een verbod in voor het gebruik van lachgas in de openbare ruimte.
- + De gemeente Dantumadiel blijft zich samen met maatschappelijke partners inzetten voor de preventie van alcohol- en middelengebruik. Niet alleen richting de jeugd, maar ook in de richting van ouders/volwassenen. Voorlichting op scholen is daarbij een belangrijk instrument.

2.5 Radicalisering

Radicalisering vormt een bedreiging voor de manier waarop wij in Dantumadiel in vrijheid en veiligheid leven. Het kan levens verwoesten, drijft families tot wanhoop en laat professionals soms verslagen achter. Radicalisering ontstaat als personen of groepen opvattingen ontwikkelen die haaks staan op de democratische rechtsorde en bereid zijn daar in de praktijk consequenties aan te verbinden.

Naast het beschermen van de samenleving, heeft de overheid ook een taak bij het beschermen van de individuele (minderjarige) burger. Aanpak van radicalisering bestaat daarom tegelijk uit het weerbaar maken van individuen tegen radicaal gedachtengoed. Vooral jongeren die op zoek zijn naar hun plek in de samenleving zijn kwetsbaar. Het is daarmee niet alleen een veiligheidsvraagstuk maar ook een maatschappelijk vraagstuk.

- + In Dantumadiel is er integraal beleid om, in samenwerking met de regio, radicalisering tegen te gaan.

2.6 Ondermijning: verwevenheid tussen boven- en onderwereld

Ook in Dantumadiel moeten we ons bewust zijn van de invloed van grootschalige criminele organisaties. Criminelen gebruiken vastgoed om crimineel verkregen gelden wit te wassen. Door een oplettende houding van het gemeentebestuur kunnen we deze ontwikkelingen op het spoor komen. De gemeente werkt nauw samen met het RIEC (Regionale Informatie en Expertise Centra).

- + De gemeente Dantumadiel komt met een plan van aanpak Ondermijning ter bestrijding van verwevenheid boven- en onderwereld en daarmee aanpakken van de georganiseerde (grootschalige) criminaliteit. Dit vraagt om regionale samenwerking.
- + Om illegaal gebruik van vrijkomende (agrarische) bebouwing/panden tegen te gaan komt er beleid gericht op snelle herbestemming.
- + De ChristenUnie is er voorstander van de wet Bibob gericht en zo veel als mogelijk is, in te zetten.
- + De gemeente betreft de inwoners actief bij het herkennen van en signalering van (vermoedens van) ondermijnende activiteiten en het melden hiervan.

2.7 Veiligheid, kindermishandeling en huiselijk geweld

Kinderen hebben het recht om veilig te zijn, om beschermd te worden tegen mishandeling. Want de gevolgen van mishandeling zijn groot. Geweld in huiselijke kring komt vaker voor dan we denken. Niet alleen kinderen maar ook ouderen en (ex-)partners zijn dagelijks slachtoffer.

Veilig Thuis, het advies- en meldpunt voor huiselijk geweld en kindermishandeling, moet laagdrempelig bereikbaar zijn en bekend bij alle inwoners van Dantumadiel. Voor slachtoffers van huiselijk geweld moet er passende, hulp en/of een veilige opvang zijn. Opvang het liefst op een plek waar alle hulp onder een dak geboden kan worden.

- + Al bij de zwangerschap vindt er screening plaats op hoog risicosituaties.
- + Consultatiebureaus (CJG/JGZ) bieden begeleiding in het omgaan met huilgedrag van baby's.
- + De ChristenUnie zet zich in voor een aanpak kindermishandeling waarin aandacht is voor preventie en voor het versterken van de interactie tussen kind, verloskunde, onderwijs, wijkteam en Veilig Thuis.
- + Ouderenmishandeling krijgt de komende periode meer aandacht. Hiervoor overlegt de gemeente met mantelzorg- en ouderenorganisaties.

Hoofdstuk 3 Energie, klimaat en milieu

Mensen zijn onderdeel van een prachtige schepping waarvan het bestaan in Gods handen ligt. We laden ons op in mooie landschappen en genieten van de wonderlijke schoonheid van bloemen, bomen, insecten en andere dieren. De ChristenUnie wil krachtig maar ook realistisch inzetten op de hoopvolle en noodzakelijke beweging die gaande is naar een groene, duurzame economie die zich houdt aan de grenzen van de aarde en aan de norm van ecologische en sociale gerechtigheid. Wij willen af van olie, aardgas en kolen en ruim baan maken voor schone energie. Energiebesparing in de industrie, gebouwde omgeving en mobiliteit wordt topprioriteit. Grondstoffen willen wij niet verspillen, maar terugwinnen en hergebruiken. Wij kiezen voor de bescherming van waardevolle natuur en een verantwoorde omgang met ruimte en landschap in en om Dantumadiel. Voor deze plannen kunnen we niet zonder samenwerking met en enthousiasme van onze inwoners. Daarbij willen we rekening houden met de (financiële) draagkracht van onze inwoners.

3.1 Betaalbare en klimaatvriendelijke energie en warmte

De ChristenUnie wil toe naar een lokaal vormgegeven energiesysteem van volledig hernieuwbare energie. De gemeente heeft de regie in deze lokale energietransitie en zorgt er ook voor dat het doel haalbaar en betaalbaar is en iedereen de overstap mee kan maken.

Energiecoöperaties en lokale initiatieven

Energiecoöperaties brengen de energietransitie dichterbij de burger en maken lokaal eigendom mogelijk. Daarom willen we dat het gemeentebestuur deze coöperaties voor vol aanziet en als het nodig is praktisch en financieel ondersteunt. Dit geldt ook voor projecten voor kleinere maatregelen thuis, zoals isolatie. Een lokaal (gemeentelijk) of regionaal energiebedrijf is volgens de ChristenUnie een goed idee. De gemeente ziet dan toe op een goede verdeling tussen de lasten en de lusten.

Energiecoaches

De ChristenUnie is voor de inzet van energiecoaches die inwoners begeleiden bij het zetten van stappen in het verduurzamen van hun woning en inwoners helpen om de subsidiemogelijkheden optimaal te benutten.

- + Isolatie van de woning is de eerste stap. Daarna volgen maatregelen als zonnepanelen en de inzet van warmtepomp of aansluiting op warmtenet.
- + De gemeente ondersteunt ook de minima in Dantumadiel bij het verduurzamen van hun woning.

Participatie

Belangrijk is dat omwonenden nauw betrokken worden bij plannen voor energieopwekking, zoals zonne-energie en windmolens, en dat zij kunnen meeprofiten van de voordelen. Participatie zorgt ervoor dat lusten en lasten eerlijker worden verdeeld en kan op allerlei manieren: van een gebiedsgebonden bijdrage die terugvloeit naar de lokale samenleving tot een aandeelhouderschap van inwoners/coöperatie. Belangrijk is wel dat dit voor iedereen in Dantumadiel bereikbaar is (dus ook voor inwoners met een kleinere portemonnee).

Investeren in warmtenetten

De ChristenUnie wil de potentie van warmtenetten zoals aquathermie benutten en steeds minder afhankelijk zijn van aardgas en houtige biomassa. Lage en midden-temperatuur warmtenetten

hebben meerwaarde voor de verwarming van woonwijken. De ontwikkeling van warmtenetten vraagt echter duidelijke afspraken over de rol van betrokken publieke en private partijen, over een (gelijk) speelveld voor warmteleveranciers en transparantie.

- + We willen ruimte voor publieke investeringen in warmtenetten en zien een belangrijke rol voor de publieke netwerkbedrijven.
- + Ook willen we ruimte voor participatie en zeggenschap vanuit de buurt en voor coöperatieve modellen van warmtenetten. Consumentenbescherming en keuzevrijheid staan hierbij hoog in ons vaandel.

Afscheid nemen van aardgas

Bij nieuwbouw is aardgas-loos bouwen inmiddels de norm. De doelstelling is dat Nederland in 2050 geen aardgas meer gebruikt. Dit betekent nogal wat voor een eigenaar van een bestaande woning. De gemeente Dantumadiel speelt hier lokaal op in door te zorgen voor passende plannen op basis van de vastgestelde Transitievisie Warmte.

- + Een inwoner van Dantumadiel moet op 1 plek terecht kunnen voor zowel technische als financiële arrangementen om zijn woning aan te passen.
- + De ChristenUnie ziet de rol van de gemeente in het faciliteren van duurzaamheidsfondsen en duurzaamheidsleningen en wil dat de gemeente zich aansluit bij de gemeentelijke verduurzamingsregeling.
- + Het uitvoeringsplan om afscheid te nemen van aardgas wordt per wijk samen met de bewoners en gebouweigenaren uit de wijk bepaald.
- + Voorkom energiearmoede: Waar aardgas wordt vervangen door duurzame warmte, investeren we direct in isolatie zodat de energierekening omlaag gaat.

Zie voor meer over duurzame woningen ook hoofdstuk 8: Wonen en ruimte

Meer wind- en zonne-energie

De ChristenUnie vindt het belangrijk zorgvuldig met zonne-energie projecten om te gaan. Daarom ook zijn we kritisch als het gaat om zonne-parken op het land. Want eerst moet de gemeente zich richten op het plaatsen van zonnepanelen op de grote lege daken van gebouwcomplexen in Dantumadiel, waaronder gemeentelijk en maatschappelijk vastgoed en particuliere woningen, maar ook corporatiebezit en VVE's.

- + De gemeente Dantumadiel zoekt naar participatie van energiecoöperaties, zodat bewoners met elkaar kunnen investeren in zonne-energie en meedelen in de opbrengsten.
- + Daken en gevels in gemeente Dantumadiel zoveel mogelijk eerst benutten met zonnepanelen.
- + Voor grootschalige zon- en windprogramma's hanteert de gemeente ook sociaal-maatschappelijke kaders (inspraak, participatie, welke gebieden eerst) met aandacht voor:
 - Actieve betrokkenheid van omwonenden, grondeigenaren en overige belanghebbenden
 - Minimaal 50% lokaal eigendom
 - Zorgvuldige integratie in het landschap (meervoudig ruimtegebruik)
 - De gemeente Dantumadiel hanteert de principes van de Gedragscode Zon op Land

Energiebesparing industrie

De gemeente moet de lokale industrie uitdagen om samen een energiebesparingsconvenant te sluiten. Door samen te werken, brengen bedrijven elkaar tot ideeën, en zetten ze extra stappen om energie-efficiënt te worden.

- + Duurzaamheid pakt de gemeente Dantumadiel integraal aan en wordt in ieder beleidsstuk waar het relevant is, meegenomen (duurzaamheidstoets).
- + De gemeente neemt in de verkeers- en vervoersplannen CO2-emissiereductie integraal op.
- + Bij grootschalige energieprojecten moet de omgeving zeggenschap krijgen en kunnen participeren.
- + De gemeente Dantumadiel zorgt ervoor dat de eigen behoefte aan energie duurzaam, binnen de landsgrenzen, het liefst zo regionaal mogelijk opgewekt wordt.

Inzameling herbruikbare grondstoffen

De normen voor afvalscheiding worden steeds strenger. In 2025 mag er van het Rijk nog 30 kilo restafval per persoon per jaar zijn. In afval zitten waardevolle grondstoffen die niet verloren mogen gaan. De ChristenUnie wil afval zien als grondstof. Als afval goed gescheiden wordt ingezameld bij de bron, kunnen de grondstoffen worden aangeboden voor hergebruik.

- + In Dantumadiel kennen we geen afval meer, alleen maar grondstoffen. De milieustraat is dé plek waar grondstoffen goed kunnen worden gescheiden. Er moet daar dus ruimte zijn voor het inzamelen en verwerken van goederen voor kringloop- en reparatiedoeleinden.
- + Het tegengaan van zwerfafval heeft prioriteit.
- + De gemeente Dantumadiel stimuleert ook scholen en maatschappelijke organisaties om afval te scheiden en faciliteert hen hierin zoveel mogelijk.
- + Er wordt meegedaan aan landelijke bewustwordingsacties rond het voorkomen en hergebruiken van afval, zwerfvuil en compost.
- + Bij aanbesteding neemt de gemeente op dat grondstoffen aan het eind van de levenscyclus eenvoudig te scheiden en herbruikbaar moeten zijn.
- + Hergebruik via kringloopwinkels en afvalbrengstations wordt gepromoot.
- + Gezamenlijk aanpak circulaire economie met lokale branche en ondernemersverenigingen (bijv. voor het uitwisselen van lokale reststromen).

3.2 Klimaatadaptatie en Natuurbeleid

Vergroening stedelijk gebied en schone lucht

Natuur is goed voor de mens. De komende periode behouden en breiden we daarom groen uit in Dantumadiel. Verdichting en vergroening moeten hand in hand gaan om hittestress te verminderen, biodiversiteit in de dorpen te vergroten en bij te dragen aan schonere lucht en betere leefbaarheid. We ondersteunen particuliere initiatieven die daaraan bijdragen.

- + De ChristenUnie pleit voor goede voorlichting (campagne) over het stoken van hout en over het nut van houtrookfilters.

Biodiversiteit.

De biodiversiteit (soortenrijkdom) neemt schrikbarend af. Doel is om de biodiversiteit en natuurrijkdom te versterken. Dit doen we in Dantumadiel door:

- + In samenwerking met de andere drie Noordoost Friese gemeenten en provincie een biodiversiteitsplan op te stellen waarin gebiedsgegevens en stand van de biodiversiteit in beeld wordt gebracht zodat gericht kan worden ingezet op verbeteren van de diversiteit.

Toekomstbestendig waterbeheer

'Leven met water' raakt ook Dantumadiel. Door versteende gebieden en de toename van extreme buien ontstaat steeds vaker overlast en schade. De extremen merken we ook in lange droge, hete periodes. Daarom is het noodzakelijk dat de gemeente een strategie ontwikkelt. Dit vraagt goede samenwerking met de waterschappen.

Er moet een plan komen waarin de gemeente en het waterschap het watersysteem als één systeem beschouwt, los van de verschillende verantwoordelijkheden. Waterschappen kunnen meer binnenstedelijk investeren dan ze tot nu toe doen, immers het merendeel van hun inkomsten komt uit de bebouwde omgeving. Vervolgens kan met dit plan de samenwerking worden gezocht met de provincie en het deltaprogramma, om de noodzakelijke financiering van de projecten rond te krijgen.

- + Er komt de komende raadsperiode een klimaatadaptatieplan dat ten minste samen met het waterschap is ontwikkeld.
- + Inwoners hebben een belangrijke rol als het gaat om waterberging. De gemeente werkt aan bewustwording op dit punt, bijvoorbeeld door een publiekscampagne in samenwerkingen met de tuincentra etc.
- + Er wordt waar mogelijk ingezet op een aparte afvoer en gebruik van regenwater.
- + De komende raadsperiode zetten we in op de aanpak van achterstallig rioolonderhoud en betere regelmatigere reiniging van putten en kolken.

Hoofdstuk 4 Zorg

Waar staat de ChristenUnie voor

Eén van de kenmerken van de samenleving van nu is dat bijna iedereen deel uit maakt van een of meerdere netwerken van mensen, zoals gezinnen, klassen in scholen, vriendengroepen, verenigingen, geloofsgemeenschappen, de straat en de buurt, online netwerken en sociale media. Tegelijk is er sprake van individualisme en van eenzaamheid en zijn er mensen die niet mee kunnen komen. De coronacrisis heeft dit nog versterkt. Maar er ontstonden in die periode juist ook mooie initiatieven waarin mensen naar elkaar omzagen. Er is kracht in de samenleving. De ChristenUnie blijft daarom inzetten op een participatiesamenleving; het is belangrijk dat mensen elkaar als het kan helpen en voor elkaar zorgen. Tegelijk moet de gemeente zorgen voor passende ondersteuning en hulp aan mensen, die het niet op eigen kracht redden. De ChristenUnie vindt het belangrijk dat we in Dantumadiel extra gaan investeren in preventie en vroegsignalering. Want voorkomen is beter dan genezen.

De decentralisaties liggen inmiddels ruim 5 jaar achter ons. Nog niet alles gaat goed, vooral omdat de integrale hulp aan inwoners in Dantumadiel nog niet goed is ingericht.

Uitgangspunt van de ChristenUnie is dat elk mens waardevol is en dat die waarde niet afhangt van prestaties, gezondheid, seksuele geaardheid, afkomst, leeftijd, gewenstheid of geluk. Al het leven, in gaafheid en gebrokenheid, verdient het om tot ontplooiing te komen, te participeren, om te worden beschermd en om zorg te ontvangen als dat nodig is.

4.1 Volksgezondheid

Gezondheid is van invloed op prestaties op school, op het werk en in de maatschappij. Een gezonde leefstijl is eerst en vooral een verantwoordelijkheid van mensen zelf, maar gaat ook de maatschappij aan. Door te investeren in preventie zorgen we ervoor dat mensen (langer) gezond blijven.

Gezondheid is het uitgangspunt. Wij willen dat jongeren gezond en vrij van verslaving opgroeien.

- + De gemeente Dantumadiel maakt werk van gezonde voeding, geen alcohol, niet roken en voldoende beweging (onder andere m.b.v. JOGG: Jongeren op gezond gewicht en sport en gezondheidsakkoord) en neemt dit op in het lokale sport en gezondheidsbeleid.

De levensverwachting van inwoners verschilt regelmatig per gebied. De ChristenUnie maakt zich daar zorgen over en zet zich in om deze verschillen tegen te gaan:

- + De gemeente stelt voor het doorontwikkelen van het lokale gezondheidsbeleid en voor het bepalen van prioriteiten, een gemeentelijke gezondheidsprofiel of verschillende dorpengezondheidsprofielen op. Het liefst ziet de ChristenUnie maatwerk per dorp.

4.2 Zorg voor inwoners in kwetsbare situaties

De ChristenUnie is groot voorstander van zorg die dichtbij is georganiseerd. Zorg op een menselijke schaal, bereikbaar en met een menselijk gezicht.

In toenemende mate wordt er een beroep gedaan op hulpverlening binnen de kerken. Kerken pakken steeds vaker maatschappelijke taken op. Deze constructieve rol en toegevoegde waarde vragen, om wederzijds respect en om versterking van de contacten tussen overheid en kerken (diaconieën). Als ChristenUnie erkennen we dat de kerk een andere roeping heeft dan de overheid. En dat kerk en overheid elkaar vanuit die andere roeping, die je gescheiden moet houden, kunnen versterken.

De gemeente moet vol inzetten op het weghalen van de schotten tussen hulp, zorg en participatie en het voorkomen en verminderen van bureaucratie. De ChristenUnie wil dat er gedacht wordt vanuit de zorgvraag van inwoners.

De inzet van ervaringsdeskundigheid (bij o.a. de ggz, maatschappelijke zorg, mantelzorg vluchtelingenwerk) draagt bij aan grotere deelname aan de samenleving en heeft daarnaast meerwaarde voor de ervaringsdeskundige zelf.

- ⊕ Bij aanvragen van inwoners voor ondersteuning door de gemeente wordt een gesprek gevoerd met de aanvrager, samen met andere gezinsleden, mantelzorgers en/of een onafhankelijke cliëntondersteuner.
- ⊕ Dantumadiel voert het gebruik van ervaringskennis en ervaringsdeskundigheid in.
- ⊕ Integrale afwegingen worden gemaakt in één beschikking voor zowel Wmo, jeugdhulp, participatiewet, minimabeleid enz.
- ⊕ Als zorg niet via een Zorg-in-natura (ZIN) contract geleverd kan worden dan is een persoonsgebonden budget (pgb) een instrument om toch passende zorg onder regie van de zorgvrager aan te vragen. De ChristenUnie wil het dat pgb-gebruik mogelijk blijft en dat inwoners die mogelijkheid kennen. Zo hebben zorgvragers altijd de mogelijkheid om identiteitsgebonden of andere noodzakelijke zorg in te kopen als deze niet gecontracteerd is. Gemeenten zien daarbij toe op een goede kwaliteit van deze zorg.
- ⊕ Er is structureel overleg tussen kerken (diaconieën) en de gemeente om kerken een volwaardige plaats te geven in de sociale structuur van de dorpen.
- ⊕ Een eigen bijdrage voor zorg/ondersteuning mag nooit leiden tot zorgmijding.
- ⊕ De ChristenUnie wil meer hergebruik en delen van (zorg-)middelen.
- ⊕ De gemeente Dantumadiel werkt in overleg met onderwijs, bibliotheken en gebiedsteam aan de uitbreiding van de aanpak van (digitale) laaggeletterdheid en uitbreiding aantal digitaalplushuizen naar Damwâld en Feanwalden.

4.3 Mantelzorgers

Dagbesteding en respijtzorg zijn belangrijk om overbelasting van mantelzorgers te voorkomen. Daarom zet de ChristenUnie in op respijtzorg, waardering van de mantelzorger en het proactief benaderen van mensen die, soms zonder dat ze het zelf weten, mantelzorger zijn geworden.

- ⊕ De gemeente Dantumadiel ontwikkelt een ruim aanbod in mantelzorgondersteuning, waaronder een respijtvoorziening.
- ⊕ De ChristenUnie wil specifieke ondersteuning voor jonge mantelzorgers. Zeker als zij zorgtaken moeten combineren met school of studie.
- ⊕ De gemeente wijst mensen die mantelzorger zijn of worden actief op ondersteuning;
- ⊕ In Dantumadiel ontwikkelen we een visie op informele zorg en de manier waarop de informele zorg zich verhoudt tot de formele zorg; Hierbij worden ervaringen van de huidige algemene voorzieningen gebruikt.
- ⊕ De gemeente zorgt voor goede coördinatie van informele zorg.
- ⊕ In Dantumadiel minimaliseren we regels en drempels bij het aanvragen van een mantelzorgwoning.

4.4 Vrijwilligers

De gemeente Dantumadiel kent vele vrijwilligers en de ChristenUnie is trots op al het werk dat zij verzetten. Vrijwilligers zijn van onschatbare waarde voor onze samenleving. Daarom wil de ChristenUnie dat de gemeente vrijwilligerswerk faciliteert en het vrijwilligers en organisaties/verenigingen niet moeilijker maakt door extra regels of beperkingen. Dit geldt voor het doen van vrijwilligerswerk naast een uitkering, maar ook voor het geven van mantelzorg naast een baan en het activeren van vluchtelingen door middel van vrijwilligerswerk.

- + Vrijwilligers kunnen, indien nodig, een gratis Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) verkrijgen.
- + De gemeente faciliteert de coördinatie en koppeling van vrijwilligers via bijvoorbeeld een vrijwilligersbank of –loket en draagt er zorg voor dat deze gebruiksvriendelijk is.
- + De gemeente biedt de mogelijkheid van een vrijwilligersverzekering.

4.5 Iedereen telt mee en doet mee

Met het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap is een inclusieve samenleving dichterbij gekomen. Maar de ChristenUnie wil verder. Mensen met een beperking moeten op alle fronten mee kunnen doen. Om die reden wil de ChristenUnie een inclusieagenda opstellen voor Dantumadiel om zo verdere stappen te zetten naar de inclusieve samenleving.

- + De gemeente zorgt dat haar gebouwen en voorzieningen goed toegankelijk zijn voor alle inwoners en ook digitaal moet de gemeente bereikbaar zijn voor mensen met een beperking.
- + De openbare ruimte en het openbaar vervoer wordt op zo'n manier ingericht dat mensen met een beperking zich thuis voelen in Dantumadiel en zich er zelfstandig kunnen redden.
- + De gemeente werkt aan het ontwikkelen én uitvoeren van een lokale inclusie-agenda. De doelgroep wordt hier actief bij betrokken.
- + De gemeente zorgt ervoor dat (gemeentelijke) evenementen toegankelijk zijn voor bezoekers met een beperking.
- + De gemeente Dantumadiel zoekt actief samen met de buurtsportcoaches naar mogelijkheden om kinderen met een beperking te laten sporten;

4.6 Langer zelfstandig

Steeds meer mensen met een zorgvraag wonen langer thuis. Woningen moeten dus geschikt zijn voor ouderen en mensen met een beperking. De ChristenUnie vindt dat de gemeente Dantumadiel daarin, samen met woningeigenaren en woningcoöperaties een grote verantwoordelijkheid heeft. Niet alleen woningen maar ook de openbare ruimte moet toegankelijk en veilig zijn en uitnodigen tot ontmoeting en activiteiten. Juist dichtbij huis. Daarom wil de ChristenUnie het sluiten en centreren van voorzieningen zoveel mogelijk voorkomen.

- + Woningeigenaren krijgen voorlichting over het levensloopbestendig maken van hun woning.
- + De gemeente biedt de Blijverslening aan zodat particulieren hun woning makkelijker kunnen aanpassen.
- + Er komen afspraken met woningcorporaties om woningen geschikt te maken voor bewoners die zware zorg nodig hebben.
- + De openbare ruimte moet veilig en toegankelijk zijn en ruimte bieden voor ontmoeting.
- + De ChristenUnie wil ruimte geven aan woonzorginitiatieven waarbij inwoners elkaar ondersteunen in de verschillende levensfasen.

4.7 Ouderen

Ouderen betekenen veel voor onze samenleving. Ze hebben bijgedragen aan het functioneren van de samenleving zoals die nu is. Ouderen verdienen aandacht en steun, juist in deze tijd. Veel ouderen functioneren prima en weten lang hun weg zelfstandig of met zelf georganiseerde hulp of netwerken te vinden. Maar vaak ontstaat door lichamelijke of geestelijke klachten een verminderde mobiliteit. Eenzaamheid wordt zo een steeds groter risico. De ChristenUnie heeft hier oog voor en zet zich in om eenzaamheid te bestrijden.

- + In overleg met de wijk, diaconieën of verenigingen wordt gekeken hoe voorzieningen met een sociale functie open kunnen blijven. Bijvoorbeeld door zelfbeheer.
- + Sport en bewegen voor ouderen wordt een speerpunt in het gemeentelijke sportbeleid.
- + De ChristenUnie wil dat ouderen ouder dan 70 jaar standaard een bezoek krijgen vanuit het gebiedsteam/welzijnsorganisaties (evt. door vrijwilligers) om (verborgen) problemen, zoals eenzaamheid op te sporen.
- + *Zingeving* wordt bij gesprekken met ouderen met een zorgvraag een bespreekbaar onderwerp, zo nodig maakt de gemeente hiervoor gebruik van deskundigheid van kerken of andere religieuze organisaties.
- + Dantumadiel wordt een dementievriendelijke gemeente door relevante medewerkers een gerichte training Samen Dementievriendelijk aan te bieden, dementie in de samenleving bespreekbaar te maken en de juiste zorg en ondersteuning te bieden aan mensen met dementie en hun mantelzorgers.
- + Samen met externe partijen zoals de bibliotheek en/of KennislabNOF wordt een cursus aangeboden om ouderen zo nodig meer digitaal-vaardig te maken.

Zie voor meer over dit onderwerp in hoofdstuk 8: Wonen en ruimte

4.10 Zorg voor vluchtelingen

De gemeente Dantumadiel heeft een verantwoordelijkheid als het gaat om goede opvang van vluchtelingen. Mensen die huis en haard hebben moeten verlaten, moeten een veilig onderkomen krijgen. We zijn ons er van bewust dat het draagvlak hiervoor soms kwetsbaar is. Toch vindt de ChristenUnie de manier waarop we in Dantumadiel met vluchtelingen omgaan, een vraagstuk van de hele samenleving. Integratie is geen keuze maar een morele verplichting.

Daarom willen we dat nieuwkomers zo snel mogelijk opgenomen worden in onze samenleving. Dat begint met de taal leren, maar ook dat gaat sneller en beter als nieuwkomers actief deelnemen aan de maatschappij.

De gemeente moet de taakstelling voor huisvesting van statushouders halen, maar bewaakt ook dat dit niet tot verdringing op de huizenmarkt leidt. Dit kan door (tijdelijk) extra huisvesting te realiseren, en door het verbouwen van bijvoorbeeld leegstaande panden tot woningen. Gemeenten dienen hier zo nodig actief het gesprek over aan te gaan met het provinciebestuur. 'Asielzoekerwijken' of 'vluchtelingenflats' zijn absoluut onwenselijk, daarom is spreiding belangrijk.

Nieuwkomers moeten zo snel mogelijk deel kunnen nemen aan (vrijwilligers)werk en participeren in verenigingen. Mogelijkheden om actief kennis te maken met en deel te nemen aan de maatschappij helpen nieuwkomers bij hun integratie. Initiatieven vanuit de samenleving die hiervoor georganiseerd

worden, verdienen aanmoediging en ondersteuning. Belangrijk is tegelijk dat nieuwkomers leren dat de Nederlandse normen en waarden in Dantumadiel leidend zijn.

- ⊕ De gemeente neemt haar verantwoordelijkheid voor het, verspreid over de wijken, huisvesten van statushouders.
- ⊕ Activiteiten vanuit de samenleving, zoals maatjes-/buddyprojecten die taal en participatie van nieuwkomers bevorderen worden omarmd. De gemeente Dantumadiel steunt (financieel) maatjesprojecten, omdat die bijdragen aan de kennismaking met onze waarden, cultuur en taal.
- ⊕ De gemeente schakelt het bedrijfsleven in en daagt hen uit statushouders in dienst te nemen.
- ⊕ In Dantumadiel zorgen we voor tenminste bed, bad en brood (en begeleiding) voor uitgeprocedeerde asielzoekers zolang ze (nog) in Nederland zijn.

Hoofdstuk 5 Gezin, jeugd en onderwijs

Waar staat de ChristenUnie voor?

Kinderen en jongeren hebben de toekomst. De gemeente Dantumadiel moet daarom inzetten op veilige gezinnen, veilige scholen en veilige buurten. De ChristenUnie wil dat kinderen zo dicht mogelijk bij huis onderwijs en zorg kunnen krijgen, óók zij die extra ondersteuning nodig hebben. In Dantumadiel is onderwijs en ondersteuning die past bij de cultuur, identiteit en achtergrond van het gezin.

5.1 Ondersteuning van kinderen en jongeren

Investeren in gezinnen

Stabiele, sterke en liefdevolle gezinnen vormen de veilige basis voor gelukkige kinderen die zich goed ontwikkelen. De ChristenUnie wil dat stellen met kinderen handvatten aangereikt krijgen om te kunnen bouwen aan hun relatie en aan het ouderschap. Zo moet de geboortezorg niet alleen gericht zijn op de lichamelijke voorbereiding op de komst van een kindje, maar ook op de mentale voorbereiding. Onderzoek laat zien dat voorlichting en begeleiding positief werken tegen stress in de relatie. Een kind is het beste af als de ouders het samen goed hebben, daarom wil de ChristenUnie dat de gemeente Dantumadiel ouders ondersteunt door bijvoorbeeld ouderschapscursussen via consultatiebureaus aan te bieden. De eerste 1000 dagen van een kind zijn essentieel in diens kansen op een stabiele ontwikkeling. In Dantumadiel gaan we met de Jeugdgezondheidszorg/GGD extra inzetten op deze periode.

In de huidige cultuur zijn de verwachtingen van relaties hoog en tegelijkertijd is trouw in relaties niet vanzelfsprekend. De afgelopen decennia is het aantal echtscheidingen en verbroken relaties fors toegenomen. Voor kinderen is de echtscheiding van hun ouders vaak bijzonder ingrijpend. Steeds meer raken we hiervan doordrongen, zeker als we de verhalen horen over pijnlijke vechtscheidingen. Inzet op ondersteuning en preventie bij relatieproblemen is nodig omdat daarmee kinderen in hun kwetsbare positie worden beschermd en veel relatieleed voor ouders wordt voorkomen. De ChristenUnie pleit voor meer aandacht in de prenatale voorlichting voor psychosociale aspecten en veranderingen in de relatie als gevolg van het vader- en moederschap.

- + Met professionals uit het veld ontwikkelt de gemeente preventief (v)echtscheidingsbeleid, allereerst gericht op het laagdrempelig en vrijwillig versterken van relaties van alle ouders in Dantumadiel, maar daarnaast ook op tijdige hulp als een scheiding onvermijdelijk is;
- + Ouderschapscursussen en informatie over relatieondersteuning moeten laagdrempelig beschikbaar zijn;
- + De ChristenUnie is voorstander van initiatieven waarin ouders andere ouders ondersteunen, bijvoorbeeld via buurtgezinnen, Home-Start en de Family Factory.

Effectieve ondersteuning

Door in 2015 de jeugdzorg te decentraliseren heeft het Rijk het vertrouwen uitgesproken in gemeenten dat zij samen met de jeugdzorgaanbieders de jeugdhulp kunnen organiseren. We zijn een eind op weg maar om de transformatie echt te laten slagen zal er verder ingezet moeten worden op niet alleen voldoende middelen van het Rijk voor deze taak maar ook op een integrale blik op de achtergrond van de problemen van kinderen en jongeren die zich melden bij de jeugdhulp.

We zien een maatschappelijke ontwikkeling waarbij ouders steeds vaker een beroep doen op jeugdhulp. Ouders willen dat hun kinderen het beter hebben dan zij het gehad hebben. Daardoor is het moeilijk geworden om te accepteren dat bepaalde moeilijkheden bij het leven horen. De ChristenUnie vindt het belangrijk dat we in Dantumadiel het normaliseren van dergelijke (tijdelijke) moeilijkheden weer bespreekbaar maken, waarbij uiteraard niemand met een hulpvraag de deur wordt gewezen.

De ChristenUnie pleit verder voor preventie en vroegsignalering, want jongeren en hun ouders zijn erbij gebaat als op het juiste moment de juiste zorg beschikbaar is. Zo licht of zo zwaar als nodig is. Hiervoor is het nodig dat de zorgvrager, het gezin, samen met de omgeving en professionals één plan maakt.

De ChristenUnie wil in Dantumadiel de volgende 3 belangrijkste punten aanpakken, zodat de kosten in de jeugdzorg beheerst kunnen worden

- + De scholen in Dantumadiel moeten in staat gesteld worden hun pedagogisch klimaat zo vorm te geven dat kinderen en jongeren niet uitvallen. Daar waar dat toch dreigt is het nodig dat er een goede link is tussen jeugd, scholen, jeugdzorg en gemeente.
- + De toegang naar de zorg wordt gedigitaliseerd en verbeterd waarbij we in het hulpverleningstraject de eigen kracht en de netwerken van gezinnen inzetten en versterken.
- + Afbouw residentiële jeugdzorg: Kinderen hebben fundamenteel recht om op te groeien in een gezin. Soms kan dat niet, dan zoeken we een pleeggezin, zo nodig bieden we maatwerk of kijken we of een gezinshuis een oplossing is.

Jeugdzorg moet beschikbaar zijn voor alle kinderen en ouders die echt ondersteuning nodig hebben. Het spreekt voor zich dat het Rijk daarvoor voldoende adequate middelen beschikbaar stelt!

Om snel hulp te kunnen aanbieden is het belangrijk om de zorg dichtbij plekken te organiseren waar kinderen verblijven. Dit kan door het onderwijs samen met jeugdzorg arrangementen te laten ontwikkelen of de jeugdzorg op scholen spreekuren te geven. Vanwege leerplicht is het schoolgebouw en/of het onderwijs vindplaats (en handelingsplaats) van ondersteuning. De ChristenUnie pleit ervoor expertise in de kinderopvang of school te halen. Dit om stevig in te zetten op preventie en te voorkomen dat op termijn doorstroming naar duurdere en zwaardere vormen van zorg nodig is. Tegelijkertijd ondersteunt het de leerkracht die met zijn of haar zorgen over een kind, samen met de ouders, terecht kan bij een professional, die de zorg overneemt. Ook willen wij passend onderwijs en jeugdzorg zoveel mogelijk ontschotten.

- + De ChristenUnie wil extra investeren in pleeggezinnen, gezinshuizen en steungezinnen om het aantal uithuisplaatsingen en opvang in instellingen terug te dringen en zwaardere hulpverleningstrajecten te voorkomen.
- + Ouders/gezinnen worden actief gewezen op de mogelijkheid om via een PGB identiteitsgebonden of specialistische zorg in te kunnen kopen als de gemeente deze zorg zelf niet heeft ingekocht.
- + De gemeente zorgt, samen met de zorgpartners, voor continuïteit van zorg en ondersteuning als jongeren in de jeugdzorg 18 jaar worden.
- + Multi-probleemgezinnen zijn gebaat bij een integrale aanpak waarin betrokken hulpverleningsinstanties nauw samenwerken en daarbij is de aanpak van één gezin, één plan, één coördinator belangrijk.
- + Jongeren die mantelzorger zijn, worden optimaal ondersteund vanuit de Wmo, zodat zij gewoon naar school kunnen gaan en vrije tijd hebben;

- + De gemeente Dantumadiel biedt tienermoeders ondersteuning, zorg en begeleiding.
- + De gemeente ondersteunt de werving van pleegouders en zorgt voor voldoende deskundige ondersteuning zodat kinderen, als dat wenselijk is, opgevangen kunnen worden in hun eigen omgeving en pleegouders het volhouden.
- + De ChristenUnie pleit voor voorlichting over digiveiligheid op scholen en aan ouders, zodat kinderen bewust en veilig leren omgaan met internet en sociale media;
- + Wij willen aandacht voor de psychische gezondheid bij kinderen en ouders, extra inzet op het voorkomen van depressies en suïcide onder jongeren;
- + Gebedsteammedewerkers krijgen een werkplek in de scholen waardoor expertise in school komt en samenwerking rondom kinderen met zorg te efficiënter kan worden ingezet.

5.2 Onderwijs

Voor kinderen en jongeren is het onderwijs een belangrijke plek. Het is een plek waar ze zich cognitief en sociaal ontwikkelen en waar ze andere kinderen en jongeren ontmoeten. Kernbegrippen voor goed onderwijs zijn keuzevrijheid, vertrouwen, verantwoordelijkheid en professionaliteit. Dit goede onderwijs willen we als lokale ChristenUnie ondersteunen waar dat binnen onze mogelijkheden ligt.

De ChristenUnie is voor de vrijheid van onderwijs. En alle onderwijs is bijzonder. Dit houdt in dat ouders, vanuit hun verantwoordelijkheid voor de opvoeding van hun kinderen, kunnen kiezen voor een school die aansluit bij de eigen waarden, identiteit en idealen en dat de gemeente de diversiteit van scholen op levensbeschouwelijke en pedagogische gronden respecteert. Ouders behouden in Dantumadiel de vrijheid van schoolkeuze.

De scholen in Dantumadiel zijn niet van de gemeente, maar van de samenleving. De gemeente en het onderwijs delen wel de maatschappelijke opdracht om kinderen en jongeren zich optimaal te laten ontwikkelen. In Dantumadiel biedt het onderwijs gelijke kansen voor alle leerlingen, onafhankelijk van het dorp waarin een school staat of van de financiële situatie van ouders. De schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit van het onderwijs. Zij geven uitvoering aan het bieden van inclusief onderwijs aan alle kinderen. Het is daarbij belangrijk dat het onderwijs, preventie en jeugdhulp goed op elkaar afgestemd zijn en dat gezamenlijk datgene georganiseerd wordt wat voor leerlingen nodig is om zich optimaal te kunnen ontwikkelen. Passende en gezonde gebouwen zijn daarbij noodzakelijk.

- + Voor het versterken van preventie en vroegsignalering werkt de gemeente zoveel mogelijk samen met professionals in het onderwijs en in de vroeg- en voorschoolse voorzieningen.
- + Dantumadiel participeert in het programma "Zorg en Onderwijs" waarbij een werkgroep is samengesteld uit onderwijsorganisaties en overheid (SociaalDomein). Hierbij wordt ingezet op het inrichten van werkplekken voor gebiedsteammedewerkers op de scholen in Damwâld, De Westereen en Feanwâlden.

Kleine scholen zijn vaak scholen die sterk geworteld zijn in hun omgeving. De ChristenUnie heeft zich zowel landelijk als op lokaal niveau ingezet voor kleine scholen. Dat blijft de ChristenUnie in de komende tijd doen.

Er is een sterke tendens in de samenleving om kinderen eerder te laten beginnen met leren. De ChristenUnie vindt dat dit een keuze is van ouders zelf. In het geval er sprake is van (taal)achterstanden wijzen consultatiebureaus ouders actief op de mogelijkheden van Vroeg- en

voorschoolse voorzieningen.

- + Het is belangrijk dat ouders van deze mogelijkheden gebruik maken en dat, als zij daar de middelen niet voor hebben, deelname door de gemeente wordt bekostigd.

Helaas ontstaan er regelmatig problemen bij de overgang van kinderen en jongeren van de ene naar de andere vorm van onderwijs. Om die reden stimuleert de gemeente, met oog en waardering voor de eigenheid en identiteit van scholen, samenwerking tussen voor- en voerschoolse voorzieningen en het onderwijs, maar ook de samenwerking tussen het primair onderwijs en het voortgezet onderwijs en het onderwijs dat daarop volgt. De ChristenUnie stimuleert een warme overdracht (van leerlingen van het PO naar het VO; niet van dossiers of nummers) zeker waar het gaat om kwetsbare jongeren.

De ChristenUnie vindt het belangrijk dat onderwijs, overheid en arbeidsmarkt in Dantumadiel meer gaan samenwerken om onderwijs en arbeidsmarkt beter op elkaar af te stemmen. Dat kan door actief de samenwerking te zoeken, bijvoorbeeld door aan te haken bij groepen die dit al doen zoals ondernemersverenigingen, een lokaal netwerk (KennislabbNOF), maar bijvoorbeeld ook door in haar aanbesteding te stimuleren dat plaatselijke aannemers stageplekken beschikbaar stellen. Kinderen en jongeren moeten naar school. De gemeente zet daarom maximaal in op het voorkomen van schooluitval in samenwerking met de schoolbesturen en de jeugdzorg. Bij een gezonde leeromgeving hoort een bijpassend gebouw. Afgelopen jaren zijn in drie dorpen nieuw schoolgebouwen gerealiseerd. ChristenUnie wil voor de komende jaren zich inzetten voor nieuwbouw van scholen in Feanwâlden en Wâlterswâld

- + De ChristenUnie wil dat de gemeente binnen de arbeidsmarktregio inzet op een goede aansluiting van het onderwijs, overheid en het bedrijfsleven in gemeente Dantumadiel. Hierbij vooral aandacht voor arbeidsmarktrelevante VMBO-, MBO- en HBO-opleidingen.
- + Dantumadiel faciliteert en ondersteunt de ontwikkeling van een modern Technieklokaal in Damwâld voor onder andere leerlingen van de Wingerd, de basisscholen en voor omscholing volwassenen.
- + De ChristenUnie vindt dat Dantumadiel voldoende stageplaatsen beschikbaar moet stellen voor de jongeren uit de eigen gemeente. We vragen vooral aandacht voor stages van (v)mbo-leerlingen.
- + In Dantumadiel krijgen kwetsbare jongeren uit het speciaal onderwijs de juiste begeleiding naar een waardevolle plek in onze samenleving. De ChristenUnie wil adequate ondersteuning voor leerlingen die uit dreigen te vallen.
- + De gemeente stimuleert dat er op iedere basisschool binnen een klas of groep, leerlingen met een complexe ondersteuningsvraag onderwijs kunnen volgen.
- + De ChristenUnie wil dat de gemeente haar verantwoordelijkheid neemt voor haar deel t.a.v. de onderwijshuisvesting, waarbij ontwikkeling en vernieuwing van onderwijs wordt gestimuleerd er aandacht is voor duurzaamheid en een goed binnenklimaat.
- + Realisatie nieuwe schoolgebouwen in Feanwâlden in 2024 en voorbereiding voor nieuwbouw in Wâlterswâld.
- + De ChristenUnie ziet voor de gemeente een stimulerende rol, en waar nodig faciliterend, om projecten te ondersteunen op het vlak van
 - o het bevorderen van leesvaardigheid, bijvoorbeeld door ondersteuning van leesclubs en taal- en leesstimuleringsprogramma's.
 - o het voorkomen van pesten.

- het versterken van gelijke kansen voor iedereen, mede gezien de impact van de corona-crisis
- ontwikkelen van vaardigheden in techniek en ICT
- ontwikkelen van digitale vaardigheden
- maatschappelijke diensttijd
- ontwikkelen van integrale kindcentra

Het is belangrijk dat ouders van deze mogelijkheden gebruik maken en dat, als zij daar de middelen niet voor hebben, deelname door de gemeente wordt bekostigd.

Hoofdstuk 6 Economie

6.1 Duurzame werkgelegenheid

De ChristenUnie staat voor een economie die er is voor mensen in plaats van andersom. Een goede markt komt tot haar recht als arbeid en kapitaal geen tegengestelde krachten zijn en als ondernemers, werkgevers en werknemers van elkaars talenten profiteren.

Bedrijven, ondernemers en ZZP'ers zijn in alle dorpen van de Gemeente Dantumadiel onmisbaar. Ze zijn van grote waarde voor onze economie en leefbaarheid. Ze creëren werk en zorgen voor innovaties.

Een sterke lokale en regionale economie is een randvoorwaarde en een middel om andere doelen te realiseren. De economie draait niet alleen om groei en consumeren, maar ook om de kwaliteit van leven.

Een economie is volgens de ChristenUnie pas gezond als iedereen een kans krijgt en verantwoordelijkheid neemt, als werken en vrije tijd in balans zijn, als groei groen is en grenzen kent. De Coronacrisis heeft laten zien hoe sterk bedrijven ook afhankelijk zijn van een goed functionerende overheid. Aan de andere kant mogen we van ondernemers en bedrijven vragen om ook dienstbaar te zijn aan de lokale samenleving.

De lokale overheid speelt, samen met kennisinstellingen, het bedrijfsleven en andere overheden, een belangrijke rol in de versterking van de regionale arbeidsmarkt en de (regionale) circulaire economie. Het MKB is onmisbaar voor werkgelegenheid, de lokale economie, voor ontwikkelingen van producten en voor de leefbaarheid. Programma's en projecten om onderwijs en arbeidsmarkt beter op elkaar af te stemmen zijn noodzakelijk en wil de ChristenUnie steunen en faciliteren. De ChristenUnie komt op voor ondernemers.

- + De gemeente Dantumadiel stelt zich op als partner voor ondernemers.
- + De gemeente moet goede (vestigings)voorwaarden scheppen, en lokaal en regionaal en (maatschappelijk) verantwoord ondernemerschap stimuleren.
- + Gemeentelijke inkoop doen we in Dantumadiel zoveel mogelijk lokaal of regionaal. (MKB vriendelijk aanbesteden)
- + Bevorderen van innovatie in het MKB. Toekomstbestendige (familie) bedrijven moeten voortdurend doorontwikkelen. De gemeente ondersteunt daarin, bijvoorbeeld via (het stimuleren van onderlinge) kennisdeling/kenniskringen.
- + Ondersteuning van starters en doorgroeiers. Succesvolle ondernemingen zijn allemaal ooit klein begonnen. Het is belangrijk dat de lokale overheid starters op de arbeidsmarkt ondersteunt met goede werkplekken, waar afstemming, kruisbestuiving en ondersteuning kan plaatsvinden.
- + De gemeente faciliteert en ondersteunt projecten waarin onderwijs en ondernemers samenwerken voor een betere afstemming op de arbeidsmarkt zoals het Westereender Handels Centrum.
- + De ChristenUnie in Dantumadiel wil dat de lokale overheid continu investeert in goede infrastructuur en goede bereikbaarheid. Ook digitaal.
- + Sociale ondernemers krijgen een grotere kans bij aanbestedingen en overheidsinkoop; Bij alle aanbestedingen is social return een voorwaarde.

- + Voor ondernemers moet er één (digitaal) loket zijn waar men met alle (aan)vragen terecht kan. Dit loket sluit aan bij het provinciale loket.
- + Bij de herinrichting of renovatie van de openbare ruimte betreft de gemeente ondernemers bij de planning en de werkzaamheden om draagvlak te creëren en de overlast te beperken.

Duurzame bedrijven en duurzame bedrijventerreinen

De bedrijventerreinen in Dantumadiel zijn een visitekaartje van de gemeente. Het zijn de plaatsen waar geld verdiend wordt, ondernemers elkaar ontmoeten en banen worden gecreëerd, maar ook plaatsen waar inwoners de hele dag verblijven om te werken. De ChristenUnie is van mening dat ondernemers ook een eigen verantwoordelijkheid hebben bij de inrichting en het beheer van de bedrijventerreinen.

- + In overleg en samenwerking met het bedrijfsleven gaan we leegstand voorkomen. We zetten op tijd in op herstructurering van bedrijventerreinen om tegemoet te komen aan veranderende behoeftes van bedrijven aan ruimte. Leegstand trekt criminaliteit aan.
- + Dantumadiel stimuleert goede onderlinge samenwerking tussen ondernemers met (vrijwillig of verplicht) parkmanagement.
- + Zorg voor goede bereikbaarheid per OV en fiets.
- + Maak bedrijventerreinen aantrekkelijker door groene ruimtes toe te voegen zodat er gesport en gewandeld kan worden in de pauzes en avonduren.
- + De ChristenUnie wil dat de gemeente samen met de ondernemers inzet op energiebesparing bij bedrijven en opwekking van duurzame energie. Maak samen duidelijke doelen voor energiebesparing.
- + Stimuleer de circulaire economie door kenniskringen die zich richten op het besparen van grondstoffen te besparen, energie en het gebruik maken van elkaars warmte of energie.

6.2 Werken en rusten

De ChristenUnie hecht grote waarde aan een goede balans tussen werken, zorgen en rusten. De ontwikkeling naar een 24-uurs economie lijkt niet te stoppen. Tegelijkertijd zien we mensen op zoek naar meer rust en onthaasting. De coronacrisis heeft die behoefte onderstreept. Onze samenleving en economie gedijen als er rustmomenten zijn. Vanuit onze christelijke levensovertuiging genieten wij van de zondag als collectief rustmoment. God geeft ons niet voor niets zes dagen om te werken, en een zevende dag om te genieten van rust, bezinning, kerkdiensten, verstillig en van gezin, familie en vrienden.

We zien dat door de toename van koopzondagen veel kleine zelfstandigen het extra moeilijk hebben gekregen en soms zelfs door eigenaren van winkelcentra worden gedwongen hun winkel op zondag open te stellen.

- + De ChristenUnie is niet voor verruiming van de zondagsopenstelling van winkels.
- + Winkeliers mogen niet gedwongen worden om hun winkel op zondag te openen. De gemeente moet dit garanderen en bewaken.

6.3 Recreatie en toerisme

Ontspannen dichtbij huis. De coronacrisis heeft geleerd dat we hierin nog meer moeten investeren. Samen met recreatie- en toeristische ondernemers maakt de gemeente een plan met als doel het stimuleren en uitbreiden van verblijfsrecreatie in en rond Dantumadiel.

- + Naast de ontsluiting van onze toeristische trekpleisters gaan we inzetten op een optimale ontsluiting van fiets- loop- en vaarverbindingen, voor zowel recreatie als het woon-werk verkeer.
- + Inzet op gebiedspromotie van de dorpen en het buitengebied, samen met inwoners en lokale ondernemers.
- + Dantumadiel maakt meer ruimte voor verblijfsrecreatie
- + Gemeente Dantumadiel ontwikkeld nieuw beleid op gebied van recreatie en toerisme

6.4 Bloeiende dorpen

De detailhandel verandert van aard en structuur. Hierop moeten we de komende periode inspelen. De ChristenUnie let hierbij op de leefbaarheid van de kernen en op sociale veiligheid in en rond winkelgebieden.

- + Door het ontwikkelen van een goed detailhandel-beleid wordt de positie van (kleine) winkeliers verbeterd. Dantumadiel start hier zo spoedig mogelijk mee in samenwerking met de ondernemers en inwoners.
- + De ChristenUnie zet zich in voor optimaal onderhoud en de uitstraling van de openbare ruimte in de winkelcentra. Toegankelijkheid voor mensen met een beperking is een belangrijk punt van aandacht hierbij.
- + In de drie grote dorpen Damwald, De Westereen en Feanwalden zetten we in op het behoud van functies. Winkelcentra en kleine winkelgebieden zijn erg belangrijk voor de leefbaarheid en sociale contacten.

6.6 Gezonde agrarische sector

Voedsel is een geschenk van God aan mensen. Boeren en tuinders werken aan goed en gezond voedsel en hebben een nauwe verbondenheid met de schepping. De ChristenUnie is trots op onze agrarische sector en heeft hart voor boeren en tuinders. Een toekomstbestendige agrarische sector heeft een gezonde economische basis, is innovatief, gaat zorgvuldig om met bodem, grondstoffen en energie en produceert in balans met dier en leefomgeving.

- + Dantumadiel ontwikkeld een nieuwe visie op het buitengebied. Daarbij wil de ChristenUnie inzetten op een toekomstbestendige agrarische sector. Kernwoorden: Kringlooplandbouw, lokale voedselketens, biodiversiteit en de boer als mede-beheerder van de openbare ruimte.
- + Landbouwondernemingen krijgen de ruimte voor een moderne bedrijfsvoering door investeringen mogelijk te maken, voor zover deze een bijdrage levert aan duurzaamheid, dierenwelzijn, energiebesparing, milieu en landschap.
- + Christenunie wil meer mogelijkheden voor nevenactiviteiten en nieuwe verdienmodellen voor agrariërs.

Hoofstuk 7 Meedoen op de arbeidsmarkt

Waar staat de ChristenUnie voor?

Het hebben van werk is belangrijk. Ons werk is de plek waar talent en verantwoordelijkheid tot hun recht komen en contacten aangaan met anderen.

Veel mensen hebben de afgelopen periode een beroep moeten doen op de coronasteunmaatregelen van het rijk. Mensen met een eigen zaak of ZZP-ers. Het is belangrijk dat zij hun beroep weer op kunnen pakken en uit hun bedrijf weer een inkomen kunnen halen.

Het is goed dat we veel regelingen hebben om deel blijven nemen aan de samenleving, en om een fatsoenlijk inkomen te hebben. Er zijn daarnaast teveel mensen die ondanks een baan dichtbij of onder de armoedegrens leven. Ook het langdurig gebruik maken van regelingen maakt dat mensen steeds verder wegzakken in structurele armoede. Dit willen we niet laten gebeuren.

We leven in één van de rijkste landen ter wereld maar ook in Nederland is armoede en lukt het niet iedereen het hoofd boven water te houden. De ChristenUnie vindt dat niemand in Dantumadiel aan zijn of haar lot mag worden overgelaten. Ieder mens heeft talenten. Die zijn uitgangspunt bij het toeleiden naar werk.

Dit vraagt niet alleen om een goede manier van omgaan met de sociale zekerheid maar vooral om het scheppen van randvoorwaarden waarbinnen mensen zelf aan hun perspectief kunnen werken.

- + De ChristenUnie zet zich in voor positief bijstandsbeleid waarin mensen niet gezien worden als een kostenpost, maar ondersteund worden om een bijdrage te leveren aan de buurt en gemeente waar ze wonen. En om hun talenten te ontwikkelen en leren inzetten in de samenleving. De gemeente is daarin een betrouwbare partner die met vertrouwen in mensen, uitgaat van mogelijkheden en talenten van inwoners en daarin niet de regels leidend laat zijn. Dit kan door bijvoorbeeld te werken met sociale coöperaties, regelluwe zones en vormen van regelarme bijstand en ontwikkelen van een talentenloket.
- + Solidariteit komt van twee kanten. Dit betekent dat er rechten zijn maar ook plichten. De gemeente staat daarin dicht bij haar inwoners en helpt bij het herstellen van een fout. We bestempelen mensen niet zomaar als fraudeur. Wanneer mensen bewust misbruik maken van regelingen, fraude plegen of niet willen werken, stellen we duidelijk een grens en is er geen recht meer op uitkering.
- + In Dantumadiel zijn we alert op arbeidsdiscriminatie op welke grond dan ook. De gemeente zelf moet ook oog hebben voor ongelijkheid in eigen beleid.
- +

7.1 Aan het werk

De arbeidsmarkt is constant aan het veranderen. Naast vaste contracten bij bedrijven, beginnen steeds meer mensen voor zichzelf als ZZP-er.

Binnen de zorg, logistiek, en de bouw volgen de technologische ontwikkelingen elkaar snel op. Nieuwe beroepen komen op en mensen die al lang in een bedrijf werken, zullen vaker moeten worden bij- of omgeschoold. Voor de een is dat vanzelfsprekend, voor de andere persoon is dat lastig. Vooral ouderen zijn daarin kwetsbaar.

- + De gemeente stimuleert en faciliteert het bedrijfsleven om zich samen met het (beroeps)onderwijs actief in te zetten voor een goede afstemming tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt op zowel de korte en middellange termijn.

- + De gemeente Dantumadiel stimuleert vestigingsbeleid voor bedrijven waarvan de werkgelegenheid aansluit bij de plaatselijke behoefte/scholing.

De ChristenUnie ziet graag dat overheid, onderwijs en ondernemers samen optrekken om mensen aangehaakt te houden in deze ontwikkelingen. Er zijn positieve resultaten van mentorprojecten, JobHulpMaatjes, meester-gezel-constructies en coachingstrajecten, waarbij vrijwilligers werkzoekenden ondersteunen of waarbij ondernemers als een mentor startende ZZP-ers op weg helpen. Hierbij kunnen middelen uit de regionaal worden ingezet.

Voor mensen met een beperking moet het vanzelfsprekend zijn dat ook zij de mogelijkheid krijgen om hun talenten in te zetten, of dat nou betaald, of via vrijwilligerswerk is. De gemeente geeft hier zelf het goede voorbeeld in, en maakt bedrijven enthousiast hiervoor.

Mensen met een beperking verdienen aandacht en begeleiding op de werkvloer door een coach of een collega die kennis heeft van de problemen die ze dagelijks ervaren. Dit zorgt voor meer begrip van collega's en meer werkplezier bij de werknemer. Het is belangrijk dat UWV en gemeenten deze ondersteuning aanbieden. Daarbij zijn we alert op misbruik van 'gratis werk' (zoals werkervaringsplaatsen) dat ten koste gaat van reguliere arbeidsplaatsen.

Re-integratietrajecten die de kansen op betaald werk aantoonbaar verhogen moeten worden gestimuleerd.

De ChristenUnie vindt het belangrijk te benadrukken dat mensen meer zijn dan alleen hun verdienvermogen. Vrijwilligerswerk of op een andere manier participeren in de samenleving kan, zeker voor het welbevinden van iemand, heel waardevol zijn. Ook voor de maatschappij.

Met de Participatiewet is de rol van het SW bedrijf (Sociale Werkplaats) veranderd. Dit vraagt om zorgvuldigheid omdat de expertise niet verloren mag gaan. Tegelijk is de gemeente verplicht beschut werk te bieden. De ChristenUnie is voor een coöperatieve samenwerking tussen Sociale Werkplaats Dokwurk en werkgevers.

- + De gemeente neemt, in samenwerking met bedrijfsleven, verantwoordelijkheid voor voldoende participatiebanen.
- + De gemeente zet in op meerjarige projecten en programma's van vrijwilligers waarbij kwetsbare doelgroepen meerjarig worden ingezet in het bedrijfsleven en/of maatschappelijk organisaties.
- + De gemeente zoekt in samenwerking met het bedrijfsleven naar kwalitatief goede en voldoende beschutte werkplekken en naar begeleiding vanuit de samenleving via vrijwilligers.
- + De ChristenUnie vindt dat de gemeente heel zorgvuldig moet zijn als het gaat om het vragen van een tegenprestatie. Het is belangrijk een tegenprestatie zoveel mogelijk aansluit bij de eigen kennis en talenten van mensen. De tegenprestatie mag niet ten koste gaan van regulier werk en ook mantelzorg geldt als tegenprestatie
- + De ChristenUnie wil dat er aparte aandacht is voor re-integratie van 55-plussers omdat deze groep aan andere aanpak vraagt. Ondernemers en bedrijven die aantoonbaar succesvolle (re)integratie-trajecten (leerwerktrajecten) bieden, worden beloond.
- + In Dantumadiel komt er maximale ruimte voor alternatieve re-integratietrajecten, en vormen van regelarme bijstand. Bijvoorbeeld door het instellen van regelluwe zones, het doen van parttime werk, duidelijk beleid m.b.t. giften en bijverdiensten en door het mogelijk te maken een eigen bedrijf of onderneming te starten met tijdelijk behoud van uitkering. De gemeente zorgt er voor dat er een goed vindbare plek (talentenloket) is waar jongeren, werkzoekenden, mensen met een beperking, nieuwkomers en werkgevers tot een optimale match kunnen komen.

Nieuwkomers en arbeidsmigranten

Voor nieuwkomers is het voor een goede integratie van belang dat zij snel aan de slag kunnen. Ook voor hen geldt: hoe eerder, hoe beter.

- + Nieuwe statushouders wordt maatwerk geboden om een opleiding te volgen, een leerwerktraject te doen of stage te lopen.
- + De gemeente Dantumadiel zorgt dat er een goede verbinding is tussen de nieuwe inburgeringswet en de ondersteuning bij en bemiddeling naar werk.

7.2 Armoede en preventie

In Dantumadiel groeien te veel kinderen in armoede op. Veelzeggend is dat 60 procent van deze arme kinderen, werkende ouders heeft. De ChristenUnie wil armoede bestrijden. Armoede leidt vaak tot sociale problemen, slechtere schoolprestaties en armoede levert veel stress op.

- + Omdat voorkomen nog altijd beter is dan genezen, moet maximaal worden ingezet op preventie en vroegsignalering. Gezinnen met kinderen verdienen hierbij extra aandacht. Wij willen de vicieuze cirkel van achterstand, waarbij armoede van generatie op generatie over gaat doorbreken.

Armoederegelingen zijn bedoeld om mensen en gezinnen te helpen. Nu is het een wirwar van regels die veel administratieve rompslomp veroorzaakt. De ChristenUnie wil dat gezinnen optimaal gebruik maken van de regelingen. Dit is onderdeel van één gezin, één plan en één regisseur. Deze regisseur zorgt ervoor dat op alle fronten wordt meegedacht: werk en opleiding, maar ook goed in je vel zitten (psychische en fysieke gezondheid) zijn belangrijke factoren. Om geldstress te voorkomen wil de ChristenUnie dat de gemeente voor schulden een gezinsaanpak hanteert. De regisseur bewaakt deze gezinsaanpak.

Jongeren zijn financieel kwetsbaar. Een integrale aanpak is voor hen heel belangrijk. Omgaan met financiën maakt onderdeel uit van het preventieve programma van de gemeente.

- + De gemeente Dantumadiel sluit zich aan bij de Alliantie Kinderarmoede.
- + Er moet doelgerichte en laagdrempelige voorlichting over geld en budgetbeheer aangeboden worden op ontmoetingsplekken in de wijken.
- + Ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid kosten geld. De gemeente zorgt dat ook de minima in Dantumadiel mee kunnen doen en profiteren van een lagere energierekening.
- + De ChristenUnie wil dat voorzieningen voor hulp en financiële ondersteuning beter bekend zijn bij de doelgroep, bijvoorbeeld door gebruik te maken van de Voorzieningenwijzer.
- + De toegang tot preventief budgetbeheer voor kwetsbare groepen is zo laagdrempelig mogelijk.
- + O.a. scholen, kerken en sportverenigingen wordt gevraagd alert te zijn op signalen van armoede bij kinderen en deze te melden bij het (sociaal) wijkteam.
- + Bij regelingen voor minima moet de gemeente rekening houden met de groep die qua inkomen net boven de bijstandsnorm zit.
- + Er wordt beleid ontwikkeld om kansen op een goed betaalde baan te verbeteren voor deze doelgroep.

Schulden

Om te voorkomen dat voor zowel mensen zelf, als ook voor schuldeisers en de samenleving de gevolgen van schulden zich in rap tempo opstapelen, vindt de ChristenUnie dat de gemeente snelle en toegankelijke schuldhelpverlening moet bieden. De gemeente Dantumadiel vermijdt ingewikkelde bureaucratie.

Het hebben van schulden levert veel stress op en leidt vaak tot geestelijke en lichamelijke klachten. De aanpak van schulden heeft dus haast. In de situatie waarbij mensen wel willen betalen, maar niet kunnen betalen, willen we dat de gemeente Dantumadiel sociaal blijft incasseren. Bij het ontstaan van betalingsachterstanden kijkt de gemeente naar de situatie van de persoon. Maatwerk dus.

We gaan altijd uit van vertrouwen en de gemeente moet hulp bieden bij het herstellen van een fout of bij het organiseren van een betalingsregeling. Dit geldt voor alle gemeentelijke afdelingen.

En hoewel wij het liefst een samenleving zouden zien waarin voedselbanken niet nodig zijn, zijn wij dankbaar voor het kostbare werk dat zij doen. Ook zij mogen op gemeentelijke steun rekenen, bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van een locatie of vervoersmiddel.

- + Eén schuldenaar, één regisseur.
- + Na aanmelding moet iemand binnen twee weken bij de schuldhelpverlening terecht kunnen. De ChristenUnie zet in op kortere schuldhelptrajecten met goede begeleiding, zodat mensen sneller zicht hebben op een schone lei.
- + In Dantumadiel maken we een plan waarbij werkgevers die te maken hebben met werknemers in schulden, in samenwerking met de gemeente hun werknemer kunnen ondersteunen.
- + De gemeente Dantumadiel maakt ook werk van de ondersteuning van ondernemers en ZZP-ers met schulden, door ook voor hen schuldhelp te realiseren en ruimhartige bbz-kredieten aan te bieden.
- + De gemeente Dantumadiel zet in op het aanbieden van saneringskredieten aan mensen met problematische schulden. Daarmee worden schulden afgekocht en blijft er nog maar één schuldeiser over. Zo creëren we rust en perspectief. We benutten het landelijke Waarborgfonds als waarborg voor de saneringskredieten.
- + De wachttijden voor schuldhelp worden zoveel mogelijk benut. Bijvoorbeeld door mensen 'huiswerk' te geven, maar ook actief samen te werken met partners als SchuldHulpMaatje, maatschappelijk werk, de Voedselbank of de diaconie.
- + De gemeente maakt als regisseur concrete afspraken met deze partners om de hulp te stroomlijnen en biedt daarin ondersteuning aan.

Hoofdstuk 8 Wonen en ruimte

Waar staat de ChristenUnie voor?

Ieder mens heeft ruimte nodig. Ruimte om te wonen, te werken, te reizen en te recreëren. Maar de ruimte is beperkt, belangen botsen. Natuur, stikstof, woningnood, klimaat en economie, produceren en consumeren, de keuzes van de ChristenUnie zijn ingegeven door het beschermen van het natuurlijk evenwicht dat God in de schepping heeft gelegd. Duurzaam ruimtegebruik is het uitgangspunt.

Wonen gaat over zoveel meer dan stenen stapelen. Wonen gaat over samenleven, over samenhang, over gemeenschappen in een straat, buurt of wijk.

De ChristenUnie knokt voor de kansen van starters en jonge gezinnen, voor waardig wonen voor ouderen, voor betaalbaar en duurzaam wonen voor iedereen.

8.1 Wonen

Een goed en betaalbaar huis in een prettige wijk, dat is voor ons allemaal belangrijk. De beschikbaarheid van de juiste woningen is helaas niet vanzelfsprekend. De behoefte aan betaalbare woningen in de vrije sector is groot terwijl er weinig woningen te koop staan en de prijzen sterk stijgen. Vooral voldoende goedkope woningen voor starters wordt steeds meer een probleem. De ChristenUnie wil dat de gemeente Dantumadiel extra investeert om de woonvisie en het woonprogramma uit te voeren zodat starters een steuntje in de rug krijgen, er voldoende passende (huur)woningen zijn en er ruimte is voor particuliere (nieuw)bouw. Daarbij houdt Dantumadiel oog voor een goede balans op de totale woningmarkt.

De ChristenUnie knokt voor de kansen van starters, alleenstaanden en jonge gezinnen, voor waardig wonen voor ouderen, voor betaalbaar en duurzaam wonen voor iedereen.

Keuzes die we nu maken, hebben gevolgen voor de leefomgeving van toekomstige generaties. De gemeente heeft hierin een belangrijke regierol. Ecologische, economische en demografische ontwikkelingen (krimp en/of groei) maken het mogelijk en noodzakelijk dat er een omslag komt: van sloop en nieuwbouw naar hergebruik, van bebouwen van de open ruimte naar hergebruik en herstructurering van al bebouwd gebied. De gemeente Dantumadiel zal duidelijke keuzes moeten maken. Ruimtelijke ordening is bij uitstek het onderwerp waar inwoners, en in het bijzonder jongeren, bij betrokken moeten worden, want het gaat tenslotte over de kwaliteit van de eigen leefomgeving. Structurele versterking van de lokale economie en bereikbare voorzieningen houden krimpregio's leefbaar. Ook is het belangrijk dat de infrastructuur op orde is, zoals wegen, fietspaden, openbaar vervoer en snel internet.

Beschikbare woningen

- Het woonbeleid van de gemeente Dantumadiel is gebaseerd op de actuele vraag én op toekomstige ontwikkelingen. In de gemeentelijke woonvisie wordt daarom integraal naar de lokale en regionale woningmarkt gekeken en worden de noodzakelijke maatregelen beschreven. Afwegingen voor nieuwbouwplannen worden tevens gemaakt volgens het nieuwe afwegingskader en aan de hand van de jaarlijkse woningmarktmonitor.
- De gemeente ontwikkelt voor buurten en dorpen leefbaarheidsbeleid samen met betrokkenen zoals: welzijnswerk, politie, onderwijs, bewoners (Dorpsbelangen/DOMs), corporaties.
- Strategisch bouwen. Om groene ruimte buiten én binnen de dorpen te behouden, blijven we inzetten op slimme binnenstedelijke verdichting. Tegelijk onderkennen we dat de

woningbouwopgave zo groot is, dat aan bouwen op landbouwgrond niet valt te ontkomen. Conform de ladder duurzame verstedelijking staan we dat beperkt toe. Aan de randen van de dorpen in Dantumadiel biedt dat mogelijkheden om aantrekkelijke woonlandschappen tot stand te brengen in combinatie met natuurontwikkeling.

- + Hergebruik van alle leegstaande gebouwen. Ook in Dantumadiel is soms sprake van leegstaand vastgoed (lege kantoren, winkels, maatschappelijk vastgoed en bedrijfsgebouwen, vrijkomende agrarische bebouwing door stoppende boeren). In een deel van de ruimtevraag voor wonen kan worden voorzien door hergebruik, transformatie of sloop en nieuwbouw.

Ouderen

De ChristenUnie wil dat de gemeente Dantumadiel beleid maakt voor de steeds groter worden groep senioren. Belangrijke onderwerpen zijn daarbij zorg, bereikbaarheid en leefbaarheid. Ook bevordert het realiseren van voldoende woningen voor ouderen de doorstroom op de woningmarkt.

- + Een vast te stellen percentage van de nieuw te bouwen woningen in Dantumadiel reserveren we voor passende woonvormen voor ouderen. Bovendien wordt toegankelijkheid standaard meegenomen bij nieuwbouw, zodat alle nieuwe woningen levensloopbestendig zijn.
- + Dantumadiel bouwt zoveel mogelijk levensloopbestendige woningen, waardoor men langer in het eigen huis kan blijven wonen. Dit kan niet zonder een goede infrastructuur (sociaal-culturele activiteiten en zorgondersteuning). Eventuele belemmeringen in de regelgeving neemt de gemeente weg. Woningcorporaties grijpen renovaties aan om woningen levensloopbestendig te maken.

Betaalbare woningen, ook voor jongeren

Wonen is voor woningeigenaren die al decennia een huis bezitten meestal goed betaalbaar, voor jongeren en huurders in de vrije sector is betaalbaar wonen in onze gemeente een heel ander verhaal. Daar maken we ons grote zorgen over.

- + Betaalbaar starten: Starters moeten in Dantumadiel hun wooncarrière kunnen beginnen. We willen de schaarste eerlijk verdelen en een deel van de te bouwen en vrijkomende sociale huurwoningen reserveren voor starters, die op hun beurt doorstromen zodra hun inkomensniveau dat toelaat.
- + Dantumadiel zet zich in om starters ruimte te geven op de woningmarkt. Naast de startersleningen wordt er gezocht naar nieuwe instrumenten zoals bijvoorbeeld Duokoop (de koper koopt alleen de woning en niet de grond) en koopgarant (kopen met korting meestal via de woningstichting).
- + In Dantumadiel maken we beleid voor Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO).

Woningcorporatie

De ChristenUnie wil dat de gemeente Dantumadiel woningcorporaties de ruimte geeft om innovatief, vraaggericht en toekomstbestendig te kunnen bouwen, maar vraagt daarbij wel duidelijke kaders via prestatieafspraken. In de woonvisie is aandacht voor ambitieuze duurzaamheidsdoelstellingen. De komende raadsperiode moet er een uitvoeringsplan zijn waarin ook wordt beschreven hoe we in Dantumadiel de bestaande woningvoorraad (huur en koop) volledig gaan verduurzamen.

Woningcorporaties dragen zorg voor voldoende sociale huurwoningen. Woningcorporaties hebben een blijvende taak ten aanzien van de leefbaarheid, op het niveau van de buurt en de wijk. Daarbij organiseren corporaties het leefbaarheidsbeleid niet alleen voor maar vooral mét de bewoners in Dantumadiel.

- + Naast betaalbare koopwoningen, zijn er vooral meer sociale en goedkope huurwoningen nodig waaronder appartementen en studio's voor starters en gescheiden gezinnen.

- ⊕ De gemeente zorgt samen met de wooncorporaties voor dat er voldoende sociale huurwoningen beschikbaar zijn voor speciale doelgroepen (ambulante cliënten beschermd wonen, statushouders, tienermoeders, arbeidsmigranten.)
- ⊕ De gemeente Dantumadiel stelt met de woningcorporaties doelen op, gericht op het verbeteren van de energiehuishouding van woningen.
- ⊕ De gemeente besteedt in de prestatieafspraken met de woningcorporaties aandacht aan:
 - de beschikbaarheid van goede sociale huurwoningen,
 - de leefbaarheid in wijken en de sociale koopsector,
 - eventuele verkoop bestaande voorraad woningen,
 - aantal nieuw te bouwen woningen,
 - verduurzaming van bestaande woningen
 - duurzaamheid als norm bij nieuwbouw,
 - aantal te vestigen statushouders en andere doelgroepen zoals mensen vanuit de beschermde woonvorm naar zelfstandig wonen met ambulante begeleiding.

Duurzame woningen en andere gebouwen

Verduurzaming van de woningvoorraad is een immense opgave en vooral ook een zaak van lange adem. Bij de energietransitie is isolatie van woningen van groot belang. Deze transitie raakt alle terreinen van onze economie en samenleving, niet in het minst de gebouwde omgeving.

- ⊕ Wijkgerichte aanpak bestaande bouw. In de bestaande bouw wordt jaarlijks een ambitieus maar realistisch aantal woningen voorzien van een duurzame warmteoplossing. Dit gebeurt bij voorkeur in een wijkgerichte aanpak samen met de woningeigenaren volgens de Transitievisie Warmte.
- ⊕ De duurzaamheidslening en starterslening is in Dantumadiel beschikbaar. Christenunie wil dit omzetten naar een Volkshuisvestingsfonds waaruit voor diverse (stimulerings)ontwikkelingen maatwerk geleverd kan worden in de vorm van leningen en/of subsidies.
- ⊕ Klimaatbestendige nieuwbouw. Bij nieuwbouw gaat het niet alleen om energiebesparing en gasvrij bouwen, maar ook om klimaatbestendigheid, zowel voor wat betreft de omgang met water - waaronder het afkoppelen van hemelwater en afvalwater - als het voorkomen van hittestress. We willen dat Dantumadiel beter gebruik maakt van de huidige juridische mogelijkheden en verkent wat er extra nodig is.
- ⊕ Nul-op-de-meter bij nieuwbouw. De ChristenUnie stimuleert de bouw van nul-op-de-meterwoningen bij nieuwbouw door woningcorporaties. Op deze manier versnellen we de verduurzaming van de woningbouwsector.
- ⊕ Voorkom energiearmoede. Wijken met slecht geïsoleerde huizen en bewoners met lage inkomens moeten niet achteraan, maar vooraan staan bij de energietransitie. Waar aardgas geleidelijk wordt vervangen door duurzame warmte, wordt ook geïnvesteerd in isolatie, zodat de energierekening echt omlaag gaat. Daardoor blijven de woonlasten bij verduurzaming gelijk (woonlastenneutraal) en worden woningen ook nog eens comfortabeler.
- ⊕ Gemeente ondersteunt "Right to challenge", waarmee samen met inwoners de opgave wordt aangepakt.

Zie voor meer over dit onderwerp in hoofdstuk 3: Energie, klimaat en milieu

8.2 Ruimte

Een belangrijk deel van ons leven maken we gebruik van gemeentelijke voorzieningen. De straatverlichting werkt, de straat ligt er netjes bij, er zijn bosjes en grasvelden. Stel je eens voor dat we het zonder openbare verlichting moesten doen! Of dat het vuil niet wordt opgehaald? Met dit dagelijks werk draagt de gemeente bij aan ons geluk.

De openbare ruimte heeft invloed op onze gezondheid. Als we wandelen, kunnen spelen, hardlopen, of fitnessen in de buitenruimte. Een hardlooprondje wordt spannender als er een start en finishstreep op de weg staan.

Ook Dantumadiel moet zich voorbereiden op klimaatverandering. De verwachting is dat er meer hoosbuien en meer hittegolven komen. Juist bij de inrichting van de openbare ruimte moet je daar nu keuzes in maken, vindt de ChristenUnie.

Christenunie vindt dat de dorpen er opgeruimd en netjes uit moeten zien. Zwerfvuil en onkruid moet zoveel mogelijk worden verwijderd. Groenbeheer en onderhoud moet op vakkundige wijze worden uitgevoerd.

Ook voor ons gevoel van veiligheid, de vrijheid om anderen te ontmoeten en contacten te leggen is een goede, sociaal veilige, openbare ruimte van levensbelang.

De ChristenUnie denkt dan ook aan groepen die minder makkelijk hun weg vinden, mensen met rollator, blindenstok, of kinderwagen, iedereen moet in onze gemeente zijn of haar weg kunnen vinden.

- ⊕ Bij het aanbesteden van onderhoud en aanleg van de openbare ruimte probeert de gemeente Dantumadiel zoveel mogelijk circulair en duurzaam in te kopen.
- ⊕ In Dantumadiel is er voldoende ruimte voor kinderen om te spelen, in speeltuinen, maar ook in bosjes om hutten te kunnen bouwen en in bomen te klimmen.
- ⊕ De openbare ruimte daagt uit tot spelen en bewegen, ook voor volwassenen.
- ⊕ De openbare ruimte geeft ruimte aan water en groen om klimaatverandering te kunnen vangen. Stortbuien kunnen zo beter opgevangen worden, bij hete zomers gaan we zo hittestress tegen.
- ⊕ Ontwerp de openbare ruimte op en top toegankelijk.
- ⊕ De gemeente geeft ruimte aan inwoners om hun wijk of straat in eigen beheer te onderhouden.
- ⊕ De openbare ruimte moet zoveel mogelijk vrij van onkruid en zwerfvuil zijn.
- ⊕ Openbare verlichting wordt bij vervanging en vernieuwing met led-lampen uitgevoerd.

Omgevingswet

Per 1 juli 2022 komt een nieuwe wet: de Omgevingswet. Doel van deze wet is het eenvoudiger maken van regels en meer ruimte bieden voor participatie. De nieuwe wet moet bestaande wetten vervangen en zorgen voor een integrale én gebiedsgerichte benadering. De overgang naar de Omgevingswet is een enorme operatie die niet alleen het ruimtelijke domein aangaat maar ook het sociale- en gezondheidsdomein.

- ⊕ De ChristenUnie is voor een goede participatieverordening waarin beschreven staat hoe de participatie van burgers vormgegeven moet worden. Vooral: laat de gemeente daarin een goed voorbeeld geven.

- + We pleiten voor een goede omgevingsvisie op gemeentelijk niveau; bij voorkeur gemaakt in dialoog met de bewoners van de verschillende dorpen;
- + Belangrijk is ook een goed werkend DSO (Digitaal Stelsel Omgevingswet). Vooral: goede ondersteuning voor burgers die niet (zo) digitaal vaardig zijn.

Groene Schoolpleinen

We stimuleren groene schoolpleinen zoals bij de nieuwe Campus in Damwald. Kinderen vinden een groen schoolplein leuker, mooier en prettiger, zijn geconcentreerder, rustiger, bewegen meer, zijn meer in contact met de natuur en hebben een uitdagendere speelomgeving. Daarnaast draagt een groen schoolplein bij aan verminderen van wateroverlast, hittestress en is het goed voor de biodiversiteit.

Natuur

De ChristenUnie zet zich in voor het behoud van het landschap, de plattelandscultuur en voor de bescherming van het milieu en de biodiversiteit. Natuur is kwetsbaar en kan niet voor zichzelf spreken. Er zijn dus regels nodig om de natuur te beschermen. De gemeente moet bijdragen aan behoud, verbetering en een harmonieuze ontwikkeling van de leefomgeving.

- + Bij de inrichting van de openbare ruimte in Dantumadiel wordt rekening gehouden met (historische) landschappelijke elementen.
- + Geen bezuiniging op natuur- en milieu-educatie De Klyster.
- + Gemeente Dantumadiel maakt een bomenplan om het aantal bomen in de gemeente te vergroten

Hoofdstuk 9 Mobiliteit

Waar staat de ChristenUnie voor?

Goede wegen, paden en OV-verbindingen zijn noodzakelijk om economische, sociale en culturele activiteiten te ondernemen. Mobiliteit brengt mensen bij elkaar. Maar de groeiende mobiliteit mag niet ten koste gaan van onze leefomgeving.

In Dantumadiel willen we investeren in sociaal veilige wandelroutes, in meer ruimte voor de fiets met een fijnmazig netwerk van doorfietsroutes met een hoge kwaliteit, in snelle, frequente en rechtstreekse busverbindingen en in een goede afstemming tussen mobiliteit en ruimtelijke ontwikkeling.

Bestaande fietsroutes willen we verder uitbreiden en verbinden zoals tussen Koardyk en Koailoane met een veilige oversteken.

9.1 Voetgangers

- + Barrières voor voetgangers moeten verdwijnen, te beginnen bij basisscholen, winkelcentra, zorgvoorzieningen en andere belangrijke ontmoetingsplekken en de looproutes daar naar toe. Verhoogd liggende trottoirs moeten op elke hoek voorzien zijn van op- en afritbanden voor rolstoelen, rollators en kinderwagens. Voetpaden moeten volledig gebruikt kunnen worden dus obstakels worden weggehaald en overhangend groen of heggen teruggebracht tot de erfgrens.
- + Wandelpaden van en naar openbare voorzieningen wil de ChristenUnie voorzien van voldoende bankjes, zodat ook mensen die minder goed ter been zijn, geregeld kunnen rusten of elkaar ontmoeten.
- + Stoepen in Dantumadiel zijn aan herstel toe. Teveel scheefliggende tegels en verzakkingen die risico vormen voor wandelaars. Er wordt budget vrijgemaakt voor grootschalig herstel.
- + In het gemeentelijke handboek voor de inrichting van de openbare ruimte komen duidelijke eisen voor de toegankelijkheid.

9.2 Fiets

- + De ChristenUnie wil een ambitieuze fietsagenda voor Dantumadiel gericht op groei van het fietsverkeer.
- + Fietsroutes moeten comfortabel en duurzaam zijn en worden daarom in het buitengebied zoveel mogelijk uitgevoerd in beton. Deze fietspaden zijn tenminste 2 meter breed om ruimte te bieden voor e-bike en bakfiets.
- + Fietsvriendelijke dorpen. De gemeente gaat bij nieuwbouw of herstructurering uit van het fietsverkeer en richt nieuwbouwwijken fiets- en kindvriendelijk in. Er komen sociaal veilige fietsverbindingen die dorpen onderling snel verbinden.
- + Bij winkelcentra, bushaltes en overige attractiepunten komen genoeg fietsenrekken die voldoen aan de normen van Fietsparkeur zodat fietsen veilig en gebruiksvriendelijk kunnen worden gestald.

- + De ChristenUnie gaat zich inzetten voor oplaadpunten voor elektrische fietsen en watertappunten bij culturele plekken.

9.3 Openbaar vervoer

- + Dantumadiel moet lobbyen bij Rijk en provincie voor investeringen in het OV zoals een bijdrage aan het realiseren en behouden van voldoende buslijnen naar de dorpen en stations, en de aanleg van de Lelylijn.
- + Combinaties met doelgroepenvervoer. De provincie is verantwoordelijk voor het openbaar vervoer, de gemeente voor andere vormen van publiek vervoer, zoals het leerlingenvervoer. Hier gaat ongeveer even veel geld in om. Door dit vervoersaanbod te combineren op plekken en tijden waar de vraag naar OV te laag is, is veel efficiency winst te bereiken. De gemeente zet samen met de provincie door middel van het mobiliteitsbureau meer in op slimme combinaties van doelgroepenvervoer (regiotaxi's, scholierenvervoer, wmo-vervoer) en openbaar vervoer op plekken en tijden waar reguliere buslijnen onvoldoende rendabel zijn. Zo blijven ook kleine kernen zonder auto goed bereikbaar.
- + De gemeente spant zich in om de kleine kernen goed bereikbaar te houden voor het OV. Als reguliere OV-lijnen niet haalbaar zijn, is er een goed laagdrempelig alternatief beschikbaar.
- + Dantumadiel stimuleert en ondersteunt particuliere initiatieven voor vrijwilligerstaxi zoals Burgummobyl.

9.4 Parkeren

- + Bewoners met een invalide parkeerkaart moeten daar kosteloos gebruik van kunnen maken.

9.5 Verkeersveiligheid

- + Uitgangspunt voor het inrichten van de verkeersinfrastructuur is het Duurzaam Veilig principe: wegen zo inrichten dat voor weggebruikers de maximum snelheid al duidelijk blijkt uit de weginrichting en zij hun snelheid hieraan aanpassen.
- + Het verkeer moet met name voor voetgangers en fietsers veiliger worden. Wij zetten in op minimaal 50 procent minder verkeersslachtoffers in 2030 ten opzichte van 2022.
- + De maximum snelheid binnen de bebouwde kom wordt in alle dorpen 30 kilometer. Alleen op doorgaande wegen met openbaar vervoer geldt 50 kilometer per uur.
- + Op basis van registratie van de ongevallen brengt de gemeente tenminste elke vier jaar de zogenaamde 'gevaarlijke plekken' in beeld.
- + De gemeente zorgt voor veilige loop- en fietsroutes naar de scholen en richt de omgeving van scholen veilig in door het creëren van schoolzones met prioriteit voor De Westereen en Damwald. Bij nieuwbouw scholen hier nadrukkelijk aandacht voor.
- + De gemeente Dantumadiel werkt actief mee aan het realiseren van verkeerslessen op basisscholen en bij instellingen en stimuleert dat scholen zich aansluiten bij het verkeersveiligheidslabel. (www.verkeersveiligheidslabel.nl).

Hoofdstuk 10 Kunst, cultuur en sport

10.1 Kunst en cultuur

Waar staat de ChristenUnie voor?

In onze culturele instellingen werken professionals en amateurs samen aan het mooier maken van de Dantumadielse samenleving. Kunst en cultuur zijn eerst en vooral van en voor de samenleving. De overheid vervult een belangrijke rol als subsidieverstrekker, opdrachtgever en hoeder van ons culturele (lokale) klimaat en erfgoed. Christenunie hecht grote waarde aan de Friese taal, geschiedenis en cultuur. We willen dat hier meer aandacht voor is in de samenleving en op de scholen.

Bibliotheken

Voor veel inwoners van Dantumadiel is de bibliotheek de toegang tot boeken, informatie, een cursus en ontmoeting. Ook is de bibliotheek belangrijk als aanvulling op het leesonderwijs voor kinderen, (digitale)laaggeletterden en nieuwkomers.

Bibliotheekvoorzieningen staan, mede door veel bezuinigingen, meer en meer onder druk. De ChristenUnie wil sluiting van de enige vestiging in de Westereen voorkomen. Multifunctioneel, innovatief en duurzaam denken is de oplossing. Er kunnen ook creatieve, alternatieve haal- en brengsystemen worden ontwikkeld ter versterking of vervanging van het huidige bibliotheekwerk. Christenunie wil het digitaalhuisplus in de bibliotheek verder uitbreiden naar de andere twee grote dorpen en de scholen.

Monumenten en (kerkelijk) erfgoed

Erfgoed en monumenten zijn beeldbepalende elementen in de dorpen. Het zijn bakens in een veranderende wereld en brengen herinneringen met zich mee. Goed onderhoud en beheer van erfgoed en monumenten vinden we belangrijk en we kijken daarbij ook naar nieuwe invullingen van oude gebouwen.

Kerken zijn als religieus erfgoed beeldbepalend in steden en dorpen. Voor veel Nederlanders dragen kerken herinneringen aan belangrijke momenten in het leven. Kerken bieden een plek voor erediensten en bezinning. Veel kerken verliezen echter hun functie en daardoor dreigt leegstand en achterstallig onderhoud. Niet alle kerken kunnen behouden worden, maar er liggen wel kansen in een waardige alternatieve bestemming.

Musea

Cultuur legt de verbinding tussen verleden, heden en toekomst. Het bewaren en beschermen van objecten, gebouwen, monumenten, documenten en gegevens uit de al dan niet lange lokale/regionale geschiedenis vraagt zorgvuldigheid. Musea hebben een cultuurhistorisch belang. Enerzijds om te bewaren en te beheren, anderzijds om door te geven en te leren. Het biedt ook kansen om mensen te (re)activeren. Voor het financieel ondersteunen van onze musea en het archief zoekt de gemeente samenwerking in de regio en bij derde (particuliere) partijen zoals de Sûkerei.

Muziek

Door muzikles op school aan te bieden komen alle kinderen uit de gemeente Dantumadiel in aanraking met muziekonderwijs en niet alleen de kinderen uit gezinnen die zich dit kunnen permitteren. ChristenUnie wil dit zo houden.

Evenementen

Evenementen in Dantumadiel moeten veilig en gezond zijn. Niet alleen zijn ze goed toegankelijk maar ook komen er heldere (subsidie-) afspraken over afval/duurzaamheid, geluid en volksgezondheid (drank/drugs).

10.2 Sport

Bij sporten staat plezier voorop. Daarom kiest de ChristenUnie voor een toegankelijke sportwereld waarin iedereen kan meedoen. We stimuleren de breedtesport in Dantumadiel. Jong, oud, mindervalide, arm, getalenteerd of gewoon gezellig met elkaar; voor iedereen moet sport beschikbaar zijn. Het sportakkoord is een goede basis voor het nieuwe sportbeleid. Dit nieuwe beleid wordt zoveel mogelijk samen met de sportverenigingen ontwikkeld.

Waar staat de ChristenUnie voor?

Sport brengt mensen in beweging. Sport stimuleert lichaam en geest tot optimale prestaties en bevordert een gezonde en vitale samenleving. Daarom is het nodig om ook voor de toekomst voldoende sportfaciliteiten te hebben; van openbare beweegplekken tot sportaccommodaties. De ChristenUnie zet zich in voor een toegankelijke sportwereld. Iedereen is welkom! Sport breng ook mensen samen. Sportverenigingen fungeren vaak als cement in de samenleving en verdienen steun, zeker nu deze door de coronacrisis grote klappen hebben gehad.

Het is goed voor kinderen dat ze leren dat bewegen leuk is, dat ze leren om doelen te stellen en samen te werken in een team. Daarom willen we dat sport toegankelijk is voor iedereen, in het bijzonder voor de jeugd, zonder fysieke drempels. Het is van groot belang dat alle kinderen kunnen sporten. Ook de kinderen uit een gezin met een kleinere portemonnee.

Sport dichtbij

Het stimuleren van mensen, jong en oud met of zonder beperking, om meer te gaan bewegen staat hoog in het vaandel bij de ChristenUnie. De ChristenUnie pleit voor open sportclubs met een sterke verbinding tussen het sociale en het gezondheidsdomein.

Maar in de gemeente Dantumadiel nodigen ook de verschillende fiets-, vaar-, wandel- en hardlooproutes en veilige 'ommetjes' uit tot bewegen en meedoen.

- Bij het plannen en bouwen van nieuwe wijken en infrastructurele projecten wil de ChristenUnie dat er plaats komt voor zoveel mogelijk openbare beweegplekken en -routes in de openbare ruimte. Buurten krijgen de mogelijkheid om naast kinderspeeltoestellen te kiezen voor openbare fitnessapparaten.
- Een gezonde leefstijl met voldoende beweging draagt ook voor ouderen bij aan zelfredzaamheid en sociaal contact. Voor alle ouderen in onze gemeente ontwikkelt de gemeente laagdrempelige sport- en beweegprojecten.
- In Dantumadiel zorgen we ervoor dat de speeltuinen ook toegankelijk zijn voor kinderen met een beperking.
- Christenunie ziet sportclusters per dorp van alle plaatselijke sportverenigingen als noodzaak voor het voortbestaan van sportverenigingen en sportaccommodaties dichtbij.

Sportaccommodaties

Het is mooi als mensen hun sporttalenten ontwikkelen en zelfs door kunnen groeien naar de topsport. Ook fungeert de topsport vaak als stimulerend voorbeeld. Toch moet de focus van de gemeente Dantumadiel liggen op de breedtesport. Op sport voor iedereen, dichtbij en betaalbaar. Ook nu daar

door de coronacrisis financiële problemen zijn ontstaan.

Naast het zo beweeg-vriendelijk mogelijk inrichten van de openbare ruimte is het belangrijk dat de sportaccommodaties goed onderhouden, toegankelijk voor mensen met een beperking en veilig zijn. De gemeente staat in nauw contact met de sportverenigingen en heeft de behoefte aan voorzieningen goed in beeld en maakt op basis daarvan een (financiële) jaarplanning. De gemeente probeert alle verenigingen op een eerlijke maar ook financieel passende manier de bedienen. Daarbij houdt de gemeente rekening met een goede spreiding van sportvoorzieningen over onze gemeente.

- ⊕ De gemeente Dantumadiel voert samen met verenigingen het nieuwe sportakkoord uit waarin onder andere afspraken staan over een positieve sportcultuur, inclusiviteit, discriminatie en racisme, alcohol en drugs, toegankelijkheid en vrijwilligersbeleid. Dit is ook mede de basis voor het nieuwe sportbeleid wat samen met de sportverenigingen wordt ontwikkeld.
- ⊕ Alle sportaccommodaties moeten toegankelijk zijn voor mensen met een beperking.
- ⊕ Met de nieuwbouw van de scholen in Feanwalden wordt ook gekeken naar mogelijkheden voor de sporthal.
- ⊕ De gemeente Dantumadiel ziet erop toe dat iedereen die er recht op heeft, het Jeugdsportfonds weet te vinden;
- ⊕ Alcohol en sport gaan niet samen. Het alcoholgebruik in sportkantines tijdens en aansluitend aan sportactiviteiten wordt ontmoedigd. De ChristenUnie pleit daarom voor een alcoholconvenant tussen de gemeente en sportverenigingen.
- ⊕ Elk kind in Dantumadiel heeft aan het einde van de basisschoolleeftijd het zwem-ABC.

